

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ**

Студента 2 курсу, 5м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Маруси
Владислава
Володимировича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«20» січня 2021 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Марусі Владиславу Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту):
«Планування соціально-економічного розвитку території»
Затверджена наказом ректора від «28» грудня 2020 р. № 3940
2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту): 22.10.2021
3. **Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)**

Мета роботи (проекту): визначення шляхів підвищення ефективності планування соціально-економічного розвитку території.

Об'єкт дослідження: є процес є планування соціально-економічного розвитку територій.

Предмет дослідження: є теоретико-методичні аспекти планування соціально-економічного розвитку території.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.

1.1. Складові процесу планування соціально-економічного розвитку території.

1.2. Підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку території.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.

2.1 Аналіз соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади.

2.2. Дослідження процесу планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.

ВИСНОВКИ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

ДОДАТКИ.

5. Календарний план виконання роботи (проекту):

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	до 13.11.2020	13.11.2020
2	Затвердження плану та завдання випускної кваліфікаційної роботи	до 20.01.2021	20.01.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 16.04.2021	16.04.2021
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 14.06.2021	14.06.2021
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	06.09.2021	06.09.2021
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 22.10.2021	22.10.2021
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	25.10-05.11.2021	25.10-05.11.2021
8	Зовнішнє рецензування ВКР	08.11-12.11.2021	08.11-12.11.2021
9	Подача роботи завідувачу кафедри	15.11-19.11.2021	15.11-19.11.2021
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «20» січня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
Дьяченко О.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми) Дьяченко О.В.

9. Завдання прийняв до виконання студент Маруса В.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням планування соціально-економічного розвитку території.

У роботі досліджено складові процесу планування соціально-економічного розвитку території; наведено підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку території; проаналізовано соціально-економічний розвиток Коломийської міської об'єднаної територіальної громади; досліджено процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади; визначено шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку території.

Разом з цим, на наш погляд, більшої уваги потребує дослідження зарубіжного досвіду планування соціально-економічного розвитку території та його адаптація в Україні.

У цілому випускна кваліфікаційна робота Маруси В.В. відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Дьяченко Ольга Володимирівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):
Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Маруси В.В. _____
(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Дьяченко О.В. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«19» листопада 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	6
1.1. Складові процесу планування соціально-економічного розвитку території.....	6
1.2. Підходи до оцінки результативності виконання планів соціально- економічного розвитку території.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	24
2.1 Аналіз соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади.....	24
2.2. Дослідження процесу планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади.....	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ.....	48
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає в тому, що ефективний розвиток системи публічного управління сьогодні залежить від застосування новітніх методик і технологій соціально-економічного розвитку та стратегічного планування. Впровадження та реалізація планування соціально-економічного розвитку зумовлені сучасними умовами динамічного розвитку нинішнього світу, що вимагає від держави ефективної та мобільної діяльності, яка мала б стратегічну спрямованість та гарантувала сталість соціально-економічного розвитку країни. Тому здійснення ефективного публічного управління в умовах динамічного розвитку сьогодення немислиме без принципово нового, демократичного і “прозорого” для громадськості механізму планування діяльності органів публічної влади на всіх рівнях. Реалізація реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні надає широкі повноваження органам місцевого самоврядування новостворених об’єднаних територіальних громад. Місцева влада набуває якісно нового рівня відповідальності (за принципом субсидіарності) перед жителями територіальних громад за результати управління та вибір шляхів розвитку. Ці фактори зумовлюють застосування нових ефективних інструментів управління в новостворених, укрупнених територіальних громадах, переходу від політики публічного адміністрування до застосування підходів менеджменту, які в публічному управлінні розвинутих країн сьогодні становлять одну з провідних складових його сучасної парадигми [13]. У зв’язку з необхідністю розробки нової концепції розвитку національної економіки, яка б дозволила вирішити проблеми сучасності, сприяла якості навколишнього середовища, забезпеченню суспільства необхідним обсягом ресурсів, доцільним є побудова ґрунтовної науково-методичної основи сталого соціально-економічного розвитку територій. Саме тому головним завданням сьогодення виступає необхідність переходу України на принципи сталого розвитку на національному, регіональному та місцевому рівнях. Можна скільки завгодно довго вивчати теоретичні джерела, що розповідають про соціально-економічний розвиток як

інструмент підвищення ефективного розвитку територіальних громад, але знати - не значить уміти, а вміти – не значить робити [18].

Дослідження стану та обґрунтування пріоритетів стратегічного планування соціально-економічного розвитку України, в цілому, та регіонів проводять учені науково-дослідних установ, перед усім, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економічного прогнозування НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи; вищих навчальних закладів України, міністерств та відомств. Значний внесок у розвиток засад стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів зробили Біла С. О., Валюшко І. В., Верхоглядова Н.І., Губані Г.Г., Данилишин Б.М., Жук В. І., Залунін В.Ф., Кушнір М. О., Орловська Ю.В., Осипов В.М., Піоварчук І.Д., Савченко В. Ф., Чернов С. І., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І., Шевченко О. В. Д дослідження окремих аспектів концепцій сталого розвитку проводили такі науковці, як Б. Данилишин, В. Волошин, С. Дорогунцов, М. Згуровський, В. Шевчук. Однак комплексні дослідження у цій галузі, які включають соціальні, економічні та правові аспекти забезпечення сталого розвитку регіону, є недостатньо дослідженими [4].

Об'єктом дослідження є процес планування соціально-економічного розвитку територій.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти планування соціально-економічного розвитку територій.

Метою роботи є визначення шляхів підвищення ефективності планування соціально-економічного розвитку територій.

Обрана мета обумовила виконання наступних завдань:

- дослідити складові процесу планування соціально-економічного розвитку територій;
- навести підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку територій;
- проаналізувати соціально-економічний розвиток Коломийської міської

об'єднаної територіальної громади;

- дослідити процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади;
- визначити шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку територій.

Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, використані емпіричні методи - порівняння та узагальнення (досліджено особливості планування соціально-економічного розвитку територій у зарубіжних країнах), спостереження (охарактеризовано процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської територіальної громади), теоретичні методи – системний підхід (розглянуто комплекс заходів щодо формування планів та програм соціально-економічного розвитку як певної системи), аналіз та синтез (при дослідженні процесу планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади) тощо.

Інформаційною базою є: Закони України у сфері соціально-економічного розвитку територій та стратегічного планування; інформація міністерств, наукові роботи вітчизняних та зарубіжних науковців з питань планування соціально-економічного розвитку територіальних громад, рішення Коломийської міської ради.

Апробація: основні результати дослідження викладено в статті: Маруса В. реалізація програм соціально-економічного розвитку в умовах сталого розвитку України // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільної трансформації: зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н.Л.Новікова - К. Київ. нац. торг. - екон. ун.-т 2020 - 251с. (с.153-156).

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 74 найменувань, 7 додатків. Матеріали роботи містять 1 таблицю та 8 рисунків. Загальний обсяг роботи складає 65 сторінок комп'ютерного тексту, основної частини – 46 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

1.1. Складові процесу планування соціально-економічного розвитку території

За останні роки у розвинутих країнах світу відбулися суттєві зміни в практиці планування розвитку територіальних громад (місцевого розвитку), і ці зміни стосуються трьох напрямків [5]:

1. Змінилися рівні відповідальності влади за здійснення планування розвитку територій. Територіальні громади взяли практично всю відповідальність на себе за місцеву ситуацію, за рівень якості праці, навчання, відпочинку та життя у громаді.

2. Змінилася методологія здійснення процесу управління місцевим розвитком. Уся діяльність громад підпорядкована стратегії, яка створюється і виконується громадою і яка реалізовується через перманентну плановану проектну діяльність, підпорядковану стратегії.

3. Відбулася зміна суб'єкта управління. Міста через партнерство та міжмуніципальне співробітництво почали самостійно розширювати простір свого впливу в регіоні, створюючи місцеві фактори конкурентних переваг, формуючи спільні проекти для зростання конкурентоспроможності (транспортні коридори, індустріальні парки, публічно приватні партнерства, кластери, тощо).

З початком реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні органи місцевого самоврядування отримали повноваження, власні ресурси та додаткові зовнішні ресурси. Також органи місцевого самоврядування є відповідальними перед мешканцями своїх громад, у першу чергу, за створення комфортного та безпечного середовища проживання, надання рівного доступу до якісних послуг. Щоб досягти виконання цих завдань у територіальній громаді, необхідно здійснювати

розумне стратегічне планування та накладати його на територію територіальної громади, тобто здійснювати паралельне планування простору новоствореної громади [5].

Вироблення ефективної дієвої політики в суспільстві практично неможливе без планування соціально-економічного розвитку. Актуальність планування соціально-економічного розвитку пояснюється його раціональністю і воно може розглядатися у кількох можливих варіантах для запровадження в суспільну практику України [8].

Враховуючи згадані фактори, є очевидним, що менеджменту територіальних громад для забезпечення успішності своєї діяльності необхідно активно застосовувати в процесах управління розвитком територіальних громад стратегічний та проектний підходи, оскільки останній є визнаним у світі як один із найефективніших інструментів реалізації соціально-економічного розвитку.

Традиційним інструментом, за допомогою якого визначають напрямки здійснення економічних перетворень у територіальній громаді та планують заходи реалізації тих чи інших конкретних завдань та програм, визначають прогностичні показники, які будуть досягнуті в кінцевому результаті, є програми соціально-економічного розвитку. Всі існуючі плани соціально-економічного розвитку території поділяють на: короткострокові (1-2 роки); середньострокові (3-5 років); довгострокові (5 і більше років).

Планування економічного розвитку здійснюється на основі загальнодержавних планів комплексного соціального та економічного розвитку з уточненням показників стосовно територіальних позицій [31]. В останні роки така практика знову мала продовження. Так, на основі Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” розроблялися обласні, районні, міські програми регіонального економічного розвитку, які конкретизували загальноукраїнські прогностичні показники економічного розвитку конкретної території. Цей план був

основою для створення планів соціально-економічного розвитку та стратегій сталого розвитку областей на відповідний період, багато в чому повторював підходи та напрямки планування.

Формування планів соціально-економічного розвитку території проводиться представниками місцевої влади без залучення громадськості та широкого їх обговорення. Ще один аспект, що характеризує існуючі підходи до формування планів у тому, що не завжди можна здійснити проміжний і кінцевий контроль їхнього виконання. Планування соціально-економічного розвитку є звичним процесом, який здійснювався впродовж тривалого періоду. Однак, на сучасному етапі, знайомлячись з підходами до стратегічного планування, які існують у країнах ЄС і запроваджується для країн, які претендують на вступ до ЄС, доцільним є коректування внутрішніх підходів і використання досвіду цих країн [15].

З іншого боку, досвід країн, що реформують економіки соціального типу в економіки ринкових відносин показав ефективність планування економічного розвитку регіонів виходячи з можливостей та потреб територіальних громад.

Планування регіонального економічного розвитку є одним із механізмів державного регулювання економічними процесами на місцевому рівні. В умовах обмеженості ресурсів регіону зростає роль стратегічного планування, яке створює можливості шляхом визначення пріоритетів забезпечити політику економічного зростання. Окрім того, процес стратегічного планування є важливим елементом інституційної реформи в процесі формування ринкових відносин. Процедура формування стратегічного плану є сталою і не залежить від величини регіону, відрізняються лише завдання за розміром та ступенем складності.[19]

Отже, планування є процесом, який повинен визначити напрямки економічної політики з метою забезпечення стабільного, динамічного економічного розвитку.

Головною «ареною» для впровадження принципів і механізмів сталого розвитку в українську практику виступають регіони і міста [9]. Саме їм в

найбільшій мірі необхідне комплексне вирішення економічних, соціальних, демографічних та інших проблем. Для їх вирішення регіони і міста наділені відповідним юридичним статусом, мають органи влади й управління. Отже, стійкість соціально-економічної системи будь-якого рівня управління залежить як від стійкості соціально-економічних систем більш високого рівня, зокрема, країни в цілому, так і від стійкості підсистем і елементів, що входять до її складу (рис.1.1.).

Рис. 1.1. Цикл планування соціально-економічного розвитку територіальної громади [16]

Процес планування соціально-економічного розвитку територіальної громади є нескінченним циклом [7]:

1. Вихідною точкою є ідентифікація існуючої внутрішньої та зовнішньої ситуації в громаді, в рамках якої описуються та оцінюються місцеві проблеми, потреби та потенціали.

2. На цій основі визначається бажаний стан громади в середньостроковій часовій перспективі (зазвичай 3-5 років), а також формулюються цілі, реалізація яких повинна призвести до досягнення цього запланованого стану.

3. Наступним етапом є вибір методів реалізації шляхом оформлення списку основних цілей з конкретними завданнями для їх реалізації. Таким способом визначається, що саме і коли потрібно зробити, щоб сприяти досягненню цілей.

4. Підготовлений план соціально-економічного розвитку території має бути в подальшому послідовно реалізований.

5. Відповідно до зазначених в документі процедур, реалізація завдань повинна регулярно проходити моніторинг, з метою виявлення можливих невідповідностей та прийняття коригуючих заходів та завдань.

Отже, планування соціально-економічного розвитку є циклічним управлінським процесом, який передбачає визначення комплексу цілей розвитку, вибору серед них пріоритетних, аналіз зовнішнього середовища на предмет стабільності, розробку оптимальної стратегії та визначення необхідних ресурсів для її реалізації. Важливою умовою ефективного процесу в умовах децентралізації регіонального розвитку є вміння публічного управлінця мислити стратегічно та враховувати досвід країн-партнерів, тобто забезпечити єдність держави та розвиток регіонів, виходячи з їхніх конкурентних переваг та можливостей для такого [7].

Процес планування направлений на передбачення показників майбутнього розвитку з метою здійснення правильного вибору шляхів досягнення мети за умови найбільш раціонального використання місцевих ресурсів. Сучасні підходи до планування дозволяють упорядковувати й ранжувати систему заходів, спрямованих на економічний розвиток за їх пріоритетністю для територіальної громади. Окрім того, в умовах обмеженого фінансування, порядок реалізації заходів формується так, щоб ефективність їхньої віддачі була найвищою [36]. Ще однією особливістю сучасних підходів планування соціально-економічного розвитку, яке здійснюється на тривалий період (до 15 років) є те, що воно не прив'язане до періоду, на який обираються органи місцевої влади, а значить позбавлене персонального впливу місцевих керівників на формування черговості подій, які визначають економічний та соціальний розвиток.

З урахуванням планів соціально-економічного розвитку території можливим є більш реальний підхід до формування стратегії розвитку країни в цілому. Методика стратегічного планування забезпечує логічні підходи до

економічного розвитку територіальної громади чи окремої території та спільноти регіону загалом [17].

Бум стратегічного планування в Україні продовжується на всіх рівнях управління. Його запроваджують у практику діяльності Кабінету Міністрів, центральних і місцевих органів виконавчої влади; розробка і передача до практичного використання методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку.

Особливої сили рух щодо запровадження стратегічної діяльності набув на муніципальному рівні, що, природно, пов'язано з реаліями життя - коли місцевому самоврядуванню даються права, автоматично виникають і відповідні обов'язки, зокрема щодо здійснення вибору шляхів розвитку, напрямків підвищення якості життя громади, за що треба й відповідати перед людьми, які обирають собі владу [32].

Особливого значення стратегічний вибір має для визначення майбутньої спеціалізації муніципального утворення в економіко-господарському комплексі країни, напрямів диверсифікації місцевої економіки й розвитку підприємництва. За цих умов необхідністю стає проведення ґрунтовного ситуаційного аналізу, маркетингу території та свідоме й аргументоване обрання цілей, пріоритетів, засобів розвитку, орієнтованих на реалізацію майбутнього бачення громади. Отже, стратегічне планування сьогодні розглядається як важливий ресурс місцевого територіального розвитку [1].

Та оцінюючи сьогодинішній стан стратегічного планування муніципального розвитку, слід сказати, що стратегії ще не стали дієвим інструментом керованого розвитку і, значною мірою, мають «політичний» характер, розглядаються як обов'язковий «модний» атрибут муніципалітету.

Але це також є природним: відбувається етап подолання психологічного бар'єру, проб і помилок, а найголовніше – усвідомлення корисної суті стратегічної діяльності й формування стратегічного мислення управлінців. Цей етап ми мусимо пройти через труднощі й навчання, він є обов'язковим, але головне – не припуститися розчарування та дискредитації ідеї.[2]

Наступним кроком має стати перетворення стратегічного інструментарію на звичний засіб практичної діяльності й розв'язання складних проблем. Корисним щодо цього буде розгляд причин, що стримують сьогодні результативність стратегічного планування, та акцентування на деяких важливих аспектах його технології, зокрема в контексті планування місцевого економічного розвитку.

Окремі причини невдач.

Занадто тривалий горизонт планування. У типовому випадку часовий горизонт стратегій встановлюється переважно довготривалим (як правило, на вісім - десять років) на засадах традиційних уявлень, що стратегічне обов'язково пов'язане з тривалим відрізком часу (хоча провідна ознака стратегічного – критична важливість проблематики).

При цьому всі розуміють «умовність» і нереальність подібних планів в існуючих нестабільних умовах, знають, що це не відповідає терміну виборних повноважень органу місцевого самоврядування і навряд чи нова команда буде реалізовувати ухвалену раніше стратегію. Щодо цього корисно з'ясувати співвідношення стратегії та стратегічного бачення. Перше формується як ідеальна модель майбутнього міста за його головними системо утворюючими характеристиками на термін 15-20 років.

Стратегії є послідовними кроками, які реалізують бачення і формуються на термін виборних повноважень місцевої влади. Провідне значення за такого підходу набуває інституціоналізація стратегічного планування та стратегічного бачення в статуті територіальної громади, чим закріплюється необхідність руху у визначеному напрямі, а конкретні пріоритети та засоби визначаються кожною командою управлінців з урахуванням власних позицій, наявних ресурсів та реальної ситуації [28] .

Однією з визначальних технологічних проблем процесу стратегічного планування є адекватна структуризація територіальної громади як об'єкта планування. Територіальна громада є аналогом диверсифікованої корпорації з різноманітними продуктами діяльності й ринками.

Розробка стратегії такої надскладної системи неможлива без її декомпозиції на цільові підсистеми з подальшою розробкою стратегій розвитку окремих сфер діяльності муніципального управління та генеральної стратегії територіальної громади (дворівнева модель розробки стратегії). Щодо цього корисним є відображення сфер діяльності муніципалітету як зон стратегічної відповідальності, що формуються як засоби реалізації потреб громади, надання відповідних послуг і визначення для кожної з них місії управління, ринку взаємодії, показників діяльності.

Такий підхід сприяє чіткішому і цілеспрямованішому здійсненню стратегічного аналізу та виявленню стратегічних пріоритетів задоволення кожної групи потреб громади [3].

1.2. Підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку території

Закономірним етапом розвитку стратегічного управління є розбудова механізму моніторингу та оцінювання реалізації планів соціально-економічного розвитку територій, як складової загального процесу планування. Якщо планування допомагає зосередитися на найважливіших результатах управлінської діяльності відносно майбутнього розвитку соціально-економічної системи, то моніторинг та оцінювання допомагають зосередитися на успіхах або невдачах, які мали місце у минулому, врахувати їх у майбутній управлінській діяльності на шляху досягнення сталого розвитку території, а головне скорегувати плани з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних причин, що впливають на розвиток територіальних громад. Останнє й обумовлює необхідність проводити постійний перегляд виконання планів соціально-економічного розвитку території та моніторинг їх виконання, постійно узгоджувати їх зі змінами макrorівня та ситуацією [16].

Для досягнення змін та забезпечення розвитку громади недостатньо створити стратегію, програми соціально-економічного розвитку, узгодити цілі, і навіть недостатньо визначити способи та шляхи їх досягнення.

Планування, звичайно, є інструментом досягнення мети, але саме по собі, у відриві від усієї системи управління, воно нічого не варте. Потрібно організувати процес, щоб крок за кроком, проект за проектом забезпечувати поступальний рух змін, потрібно подбати про ресурсне забезпечення, виконання планів (проектів та програм) і, звичайно, забезпечити контроль процесу (моніторинг та оцінювання) [24].

Моніторинг та оцінювання є важливою складовою планувального етапу. Він потрібен як для стратегічного планування, так і для поточних планів. Будь-які дії потребують моніторингу та оцінки, щоб знати, як діяти далі, що потрібно змінити, а що залишати без змін [14].

Ще на етапі планування слід добре розуміти, хто і яким чином виконуватиме моніторинг за виконанням плану соціально-економічного розвитку, стратегії, оцінку результативності та ефективності цих дій, стежитиме за потребою перегляду цілей та їх коригуванням. Коригуванню легко можуть підлягати плани дій – заходи, проекти, програми чи завдання, дещо складніше – плани оперативних цілей, і зовсім небажано змінювати стратегічні цілі та напрямки розвитку територіальних громад [14].

Моніторинг оцінювання результативності планів соціально-економічного розвитку території є сукупністю заходів із обліку, збору, аналізу та узагальнення інформації, що проводиться з метою відстеження та аналізу динаміки і структурних змін, що відбуваються у громаді відповідно до стратегічних, оперативних цілей та завдань, визначених у планах розвитку [25].

Моніторинг здійснюється щороку, зокрема шляхом порівняння базових та фактичних значень показників, та відображається у звітах, які оприлюднюються на офіційному веб-сайті місцевої ради.

Моніторинг планів соціально-економічного розвитку території відбувається не менше двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів оцінки результативності [68].

Звіти про моніторинг подаються в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду на розгляд відповідної ради.

Оцінювання результатів реалізації планів соціально-економічного розвитку території проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань [54].

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт (довідку) реалізації планів соціально-економічного розвитку території, який містить:

- результати порівняння фактичних та цільових значень показників;
- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- наявних незапланованих змін та впливів;
- діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- ефективності механізмів реалізації планів соціально-економічного розвитку або ресурсних витрат;
- стійкості результатів розвитку територіальної громади

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями планів соціально-економічного розвитку) та зовнішнім (проводиться залученими експертами) [38].

Основні досягнуті результати реалізації планів соціально-економічного розвитку заходів не пізніше трьох місяців після закінчення звітного періоду подаються на розгляд відповідної ради та оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих засобах масової інформації.

За допомогою аналізу соціально-економічного розвитку регіональні органи влади можуть:

- вивчати середовище, в якому вони існують і працюють; стратегічні завдання, які вони повинні вирішувати;
- досліджувати чинники і тенденції, які впливають на їх ролі і на здійснення діяльності;
- добиватися виконання своїх завдань і здійснення цілей;
- знаходити шляхи вирішення цих завдань шляхом перегляду і переробки організаційних цілей і завдань, рівня виробництва або надання послуг і поєднання того і іншого, об'єму витрат і фінансування, управління або організації [20].

Планування соціально-економічного розвитку регіону вимагає дотримання ряду принципів, найважливішими з яких є науковість, цілеспрямованість, соціальна орієнтація, комплексність, адаптивність тощо [2].

Необхідною умовою реалізації регіональних напрямків розвитку є координація діяльності суб'єктів державної регіональної політики через узгодження цілей, пріоритетів, завдань і заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час розроблення та виконання документів, що визначають державну регіональну політику, проведення моніторингу та оцінки результативності виконання визначених завдань [27].

Процес планування забезпечує формування системи показників, що характеризує майбутній розвиток території з метою вибору шляхів досягнення мети і отримання найкращих результатів економічного розвитку за умови збереження навколишнього середовища та пошуку найкращих способів раціонального використання місцевих ресурсів. Сучасні методики стратегічного планування соціально-економічного розвитку території дадуть змогу сформувати та упорядкувати систему заходів, спрямованих на розвиток територіальної громади, та ранжувати їх за пріоритетністю для населення. Окрім того, формування заходів в умовах обмеженого фінансування

проводиться таким чином, щоб забезпечити найвищу ефективність їх віддачі. Ще однією перевагою сучасних методик стратегічного планування, яке здійснюється на тривалу перспективу (до 15 років), є те, що місцеві керівники обираються на значно менші періоди часу і не можуть впливати на черговість закладених у плані подій, які визначають економічний та соціальний розвиток територіальної громади [16].

Водночас, перманентна зміна економічних умов, нормативно-правового забезпечення потребує постійного перегляду закладених у плані проєктів та показників ефективності їх реалізації з метою вчасного реагування на зміни та їх вплив на забезпечення реалістичності поставленої мети. Тому закономірним процесом планування соціально-економічного розвитку території є запровадження механізму моніторингу та оцінювання процесу реалізації запланованої стратегії з метою здійснення постійного контролю змін, що проходять на окремій території, оцінки їх результативності та своєчасного реагування на відхилення від запланованих показників [31].

Саме застосування моніторингу реалізації планів соціально-економічного розвитку територій та оцінювання цільових показників дасть змогу підвищити конкурентоспроможність адміністративно-територіального утворення шляхом аналізу досягнень та невдач, які були в аналізованому періоді, та формування змін у підходах до їх виконання в майбутньому для досягнення запланованого результату. Це означає, що вимірюється діяльність з метою отримання інформації, яка в перспективі буде використана для підвищення якості управлінських рішень у процесі реалізації стратегій соціально-економічного розвитку. Моніторинг та оцінка є різними інструментами вимірювання діяльності як тієї, яка завершена, так і тієї, яка ще триває на шляху виконання запланованих проєктів [34].

Моніторинг забезпечує відслідковування процесу реалізації планів соціально-економічного розвитку територій та збір фактичних показників щодо стану їх виконання, оцінка ж використовує зібрану інформацію для детальнішого аналізу та порівняння запланованих результатів із отриманими,

тобто вказує на ступінь досягнення поставленої мети чи отриманого економічного ефекту. Цей процес доцільно реалізовувати в три етапи:

- першим етапом є моніторинг показників прийнятих програм шляхом збирання статистичних даних щодо фактичного виконання завдань закладених програм та проектів та аналізу досягнення стратегічних та оперативних цілей з метою виявлення відхилень і здійснення необхідного коригування процесу виконання;
- на другому етапі, на основі показників моніторингу, здійснюється оцінка досягнутих результатів реалізації програм соціально-економічного розвитку територій шляхом порівняння даних моніторингу та запланованих показників;
- третій, завершальний, етап присвячений коригуванню сформованих планів, перегляду проектів, що означає вилучення одних, які не виконуються, та заміну їх на актуальніші та реальніші до виконання з метою досягнення поставлених цілей соціально-економічного розвитку територіальної громади, тут же фіксуються проекти, що успішно виконані, та аналізуються досягнуті цими проектами показники [67].

Для упорядкування підходів до моніторингу та оцінки стратегічних планів розвитку територій та відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів із їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів та з метою встановлення єдиних вимог до розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, визначення організаційного механізму моніторингу та оцінки виконання завдань і досягнення індикаторів, встановлених у регіональних стратегіях та планах заходів з їх реалізації, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України наказом № 79 від 31.03.2016 р. затверджена Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації [42]. Методика визначає, що “основними завданнями під

час проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації планів заходів є визначення стану їх виконання через відстеження стану та оцінювання результативності виконання програм і проектів регіонального розвитку та їх впливу на соціально-економічний розвиток територій, а за результатами проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації планів заходів готується звіт, який передбачає оцінку досягнення цілей регіональних стратегій розвитку шляхом порівняння фактичних значень індикаторів (показників) оцінки результативності виконання плану заходів з їх прогнозованим значенням у відповідному періоді” [43].

Всі показники в процесі моніторингу порівнюються як з тими, що закладені в планах соціально-економічного розвитку територій, так і з середніми показниками по Україні, а також порівняння проводиться з показниками, досягнутими в інших регіонах. Якщо в процесі моніторингу виявлено, що показники покращуються, тобто відбуваються позитивні зміни як абсолютних, так і відносних показників, то це є свідченням досягнення поставлених оперативних і стратегічних цілей економічного розвитку території [48].

Важливою складовою моніторингу та оцінювання є формування висновків та пропозицій щодо впливу сформованих планів, завдань проектів на загальний стан економіки територіальної громади, зміни в рівні соціального забезпечення та екологічній ситуації, з’ясування причин відхилень та доцільності реалізації конкретних проектів або заміну їх іншими. До того ж важливим є оновлення планових показників реалізації планових показників, оцінки результативності оновлених проектів та уточнення обсягів їх фінансового забезпечення, а також конкретизація переліку виконавців та термінів виконання запланованих заходів [29].

Дані моніторингу є відкритими і складають основу для формування бюджетних програм та завдань конкретних проектів на майбутні бюджетні періоди. Крім того, вони забезпечують коригування існуючих планів соціально-економічного розвитку територіальних громад з урахуванням змін ситуації та

завершення одних проектів і появу нових замість тих, що не виконуються з різних причин. Важливо, щоб моніторинг проводився регулярно, оскільки це дає змогу вчасно реагувати на виклики, що виникають у процесі її реалізації.

Виходячи з вищенаведеного особливу роль у реалістичному формуванні плану соціально-економічного розвитку територій та досягненні запланованих результатів відіграє моніторинг та оцінювання реалізації економічного та соціального розвитку. Моніторинг та оцінювання є двома послідовними інструментами дослідження стану виконання планів соціально-економічного розвитку територій, які виконуються послідовно один за одним. Первинним є моніторинг показників, який здійснюється шляхом збирання статистичних даних щодо фактичного виконання завдань закладених програм та проектів та аналізу досягнення стратегічних та оперативних цілей з метою виявлення відхилень і здійснення необхідного коригування процесу виконання стратегії та програм. На основі даних моніторингу здійснюється оцінка досягнутих результатів реалізації шляхом порівняння даних моніторингу та запланованих показників, а також проводиться коригування сформованих планів, перегляд проектів, що означає вилучення одних, які не виконуються, та заміну їх на більш актуальні та реальні до виконання з метою досягнення поставлених цілей соціально-економічного розвитку території. Важливим також є визначення системи індикаторів, за допомогою яких буде визначатись стан виконання завдань та програм розвитку та рівень виконання стратегічного плану загалом. Формування системи показників повинно проходити шляхом включення як базових показників економічного стану, так і показників соціального розвитку території, при цьому особливе місце повинні зайняти показники стану навколишнього середовища. У цьому випадку оцінювання результативності та ефективності реалізації сформованих стратегій та програм буде найбільш комплексним та достовірним [37].

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

2.1 Аналіз соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади

Коломийська міська громада — об'єднана територіальна громада в Україні, на територіях Коломийської міської ради, Коломийського і Надвірнянського районів Івано-Франківської області. Адміністративний центр — місто Коломия. Площа громади – 136,77 км², населення – 70 644 мешканці.

Населені пункти, що входять до складу Коломийської територіальної громади: 1 місто (Коломия) і 10 сіл: Воскресинці, Іванівці, Кубаївка, Саджавка, Товмачик, Шепарівці, Раківчик, Королівка, Корнич, Грушів.

Моніторинг промислового потенціалу міста здійснюється згідно переліку базових підприємств, який визначений Головним управлінням статистики в Івано-Франківській області та нараховує 43 підприємства основного кола і представлений 8 галузями промисловості. Промисловий комплекс міста представлений підприємствами з виробництва харчових продуктів і напоїв, текстильного виробництва і виробництва одягу, виготовлення виробів з деревини і паперу, будівельних матеріалів, з виробництва готових металевих виробів, проводів, кабелів і електромонтажних пристроїв, меблів, ігор та іграшок, постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря [59].

За січень–червень 2021 року підприємствами області реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) на 41,6 млрд.грн, що становить 2,5% її загального обсягу по Україні. Вагомі обсяги промислової продукції реалізовано підприємствами Івано-Франківського та Калуського районів [59].

Бюджет міста Коломії на I півріччя 2021 року по доходах загального фонду в цілому заплановано в сумі 335 930 893 грн, в тому числі по доходах без врахування трансфертів 234 549 093 грн. Фактичне виконання бюджету по доходах загального фонду в цілому склало 317 422 878 грн, що становить 94,5%

до запланованих, або з недовиконанням на 18 508 015 грн, в тому числі по доходах загального фонду без врахування трансфертів надійшло 216 138 264 грн, що становить 92,2% до запланованих або з недовиконанням на 18 410 829 грн. Доходи і видатки по загальному фонду бюджету наведені на рис. 2.1 [58].

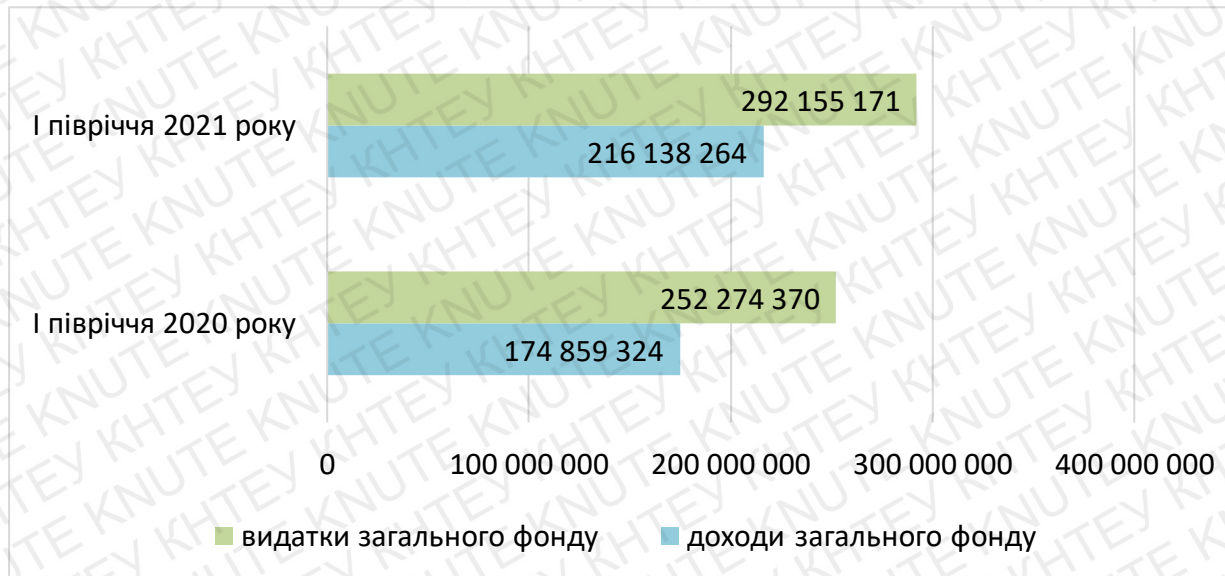

Рис. 2.1. Фактичне виконання бюджету по доходах та видатках загального фонду бюджету Коломийської громади, грн. [58]

Податку на доходи фізичних осіб постуило в сумі 153 878 тис. грн (96,8% до запланованих). Місцевих податків і зборів надійшло до бюджету на суму 40 608 тис. грн. при запланованих 57 227 090 грн (71,0%), з недовиконанням на 16 618 тис. грн: в тому числі земельного податку, орендної плати з фізичних та юридичних осіб, єдиного податку. Доходів спеціального фонду без врахування трансфертів надійшло на суму 7 658 тис. грн. при запланованих 28 112 тис. грн. (27,2%). Фактичне надходження місцевих податків і зборів до бюджету Коломийської громади за I півріччя 2021 року наведено на рис. 2.2.

Для покращення інвестиційного потенціалу у Коломийській громаді розроблено та працюють ряд інвестиційних інструментів:

- презентаційне відео Коломийської територіальної громади;
- інформаційний довідник для потенційних інвесторів «Гід інвестора»;

- кредитний рейтинг Коломийської територіальної громади. Визначено оцінку кредитного рейтингу та рівень інвестиційної привабливості (ua INV 4+ - достатньо високий) [59].

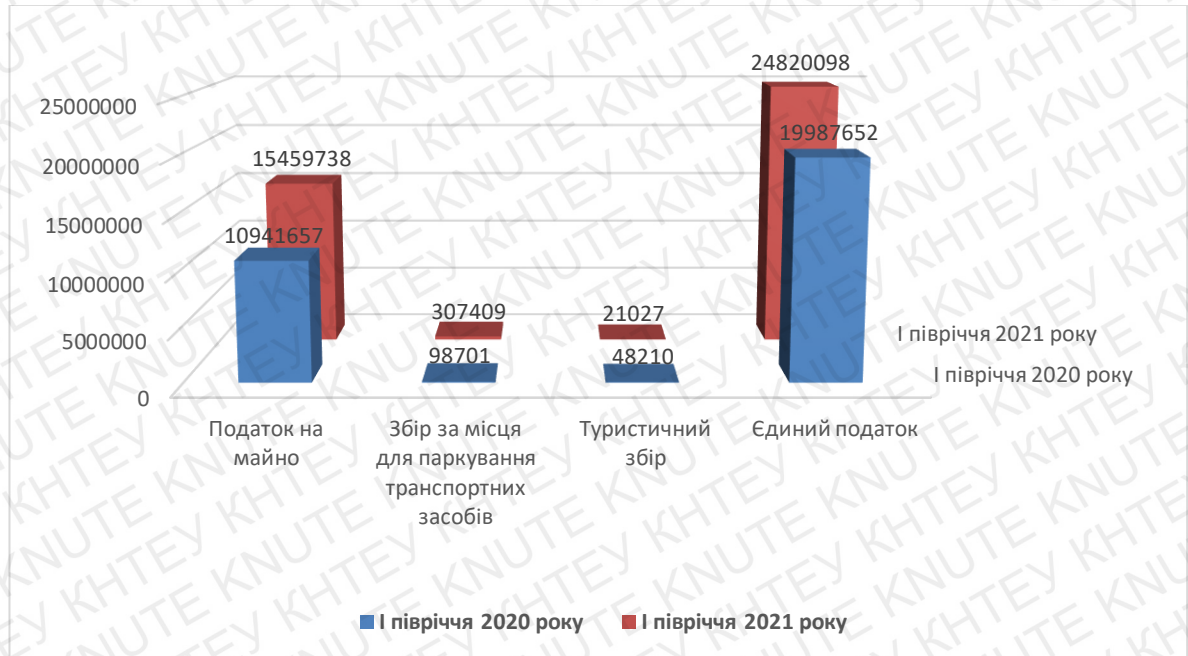

Рис. 2.2. Фактичне надходження місцевих податків і зборів до бюджету Коломийської громади за I півріччя 2021 року, грн. [59].

За I півріччя 2021 року [59]:

1. Налагоджено співпрацю з торгово-промисловою палатою України та представниками Канади щодо реалізації спільних проектів.
2. Подано інвестиційний проект «Нове будівництво спортивного комплексу в с. Королівка» на участь в державній програмі ДФРР. Проект пройшов конкурсний відбір та погоджений на фінансування у 2021 році Міністерством регіонального розвитку.
3. Проведено розробку, опрацювання, складання, погодження та затвердження ряду нормативних документів, необхідних для реалізації туристичного проекту міжмуніципального співробітництва «Стежками Карпатських громад».
4. Впроваджується проект по транскордонному співробітництву в рамках Спільної операційної програми «Україна – Румунія 2014-2020».

5. Подано 4 проекти на ДФРР на участь у конкурсному відборі на 2022 рік.

6. Подано 3 проекти на конкурс ініціатив місцевих Карпатських громад «Єврорегіон-Карпати».

7. Підписано та зареєстровано у Міністерстві розвитку громад та територій України договір про співробітництво Коломийської, Печеніжинської, Ланчинської та Нижньовербізької територіальних громад щодо реалізації туристичного проекту міжмуніципального співробітництва "Стежками Карпатських громад".

8. В рамках Спільної операційної програми «Україна – Румунія 2014-2020» проекту «Навчання з моїм сусідом – покращення якості освіти шляхом транскордонного співробітництва» проведено навчальний практикум з художньої різьби по дереву спільно з учнями, вчителями Коломийських ліцеїв №4, №9 та гімназії імені М. Грушевського та студентами, викладачами Лісотехнічного ліцею міста Сігет Мармаціей (Румунія).

З 2021 року в місті Коломії запроваджено програму комплексної енергомодернізації житлових будинків «Енергодім», яка передбачає надання фінансової підтримки ОСББ у частині відшкодування 10% від фактично понесених витрат на енергозберігаючі заходи, в тому числі суми кредиту [60].

Планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на 2021 рік Коломийською міською радою здійснюється відповідно до ст. 7 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та рішення Коломийської міської ради «Про затвердження Плану діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на 2021 рік» від 17.12.2020 №27-3/2020 (із змінами та доповненнями). Відповідно до статті 14 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» Коломийська міська рада оприлюднює інформації про здійснення регуляторної діяльності на офіційному сайті та Єдиному державному веб-порталі відкритих даних [59].

На даний час через ЦНАП надаються 272 різних послуги, через віддалене місце управління «ЦНАП» Коломийської міської ради – 166 послуг. Також, віддалені робочі місця ЦНАПу з'явилися в ново приєднаних селах ОТГ (с. Раківчик, с. Корнич, с. Королівка). З початку року надано 30612 послуг, найчисленніші з яких стосуються соціальних питань та питань реєстрації місця проживання [59].

За даними Державної служби статистики, інфляція на споживчому ринку в червні 2021 р. порівняно із травнем 2021 р. в Івано-Франківській області становила 0,3%, з початку року – 6,0%, в Україні – 0,2% та 6,4% відповідно. На споживчому ринку області в червні 2021 року ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 0,3%. Найбільше подорожчали соняшникова олія і кисломолочна продукція. Підвищилися ціни на сир і м'який сир (творог), молоко, безалкогольні напої, маргарин, макаронні вироби, масло, кондитерські вироби з борошна, цукор. Водночас подешевшали яйця, фрукти, овочі [58]. Зміни цін на продукти харчування та безалкогольні напої наведені на рис.2.3.

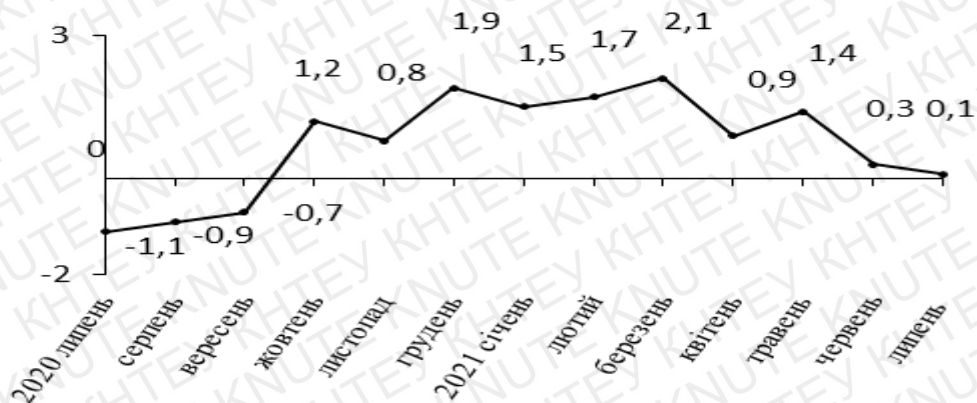

Рис. 2.3. Зміни цін на продукти харчування та безалкогольні напої (у % до попереднього місяця) [58]

Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива залишилися на рівні попереднього місяця (рис. 2.4).

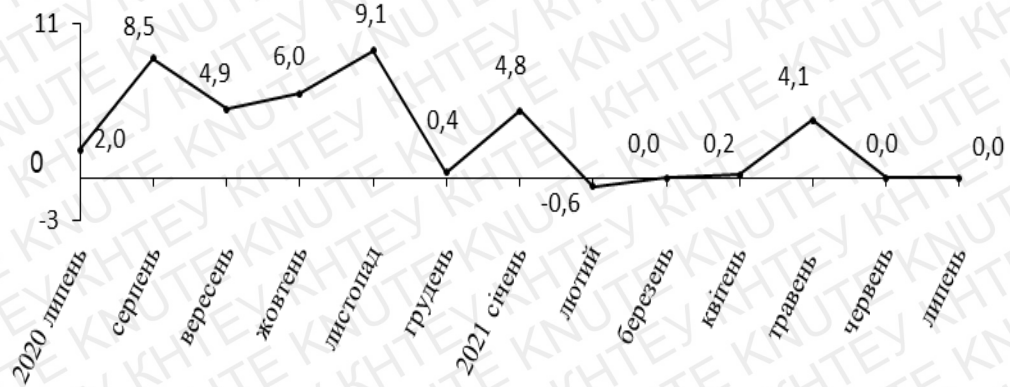

Рис. 2.4. Зміни цін на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива (у % до попереднього місяця) [58]

Станом на 1 липня 2021 року в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України по Коломийській територіальній громаді налічувалось 2142 юридичні особи та 104 суб'єкти економіки без статусу юридичної особи. Найпоширенішими організаційно-правовими формами господарювання суб'єктів економіки по Коломийській громаді серед юридичних осіб були товариства з обмеженою відповідальністю, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, приватні підприємства, громадські організації [58] (рис. 2.5.)

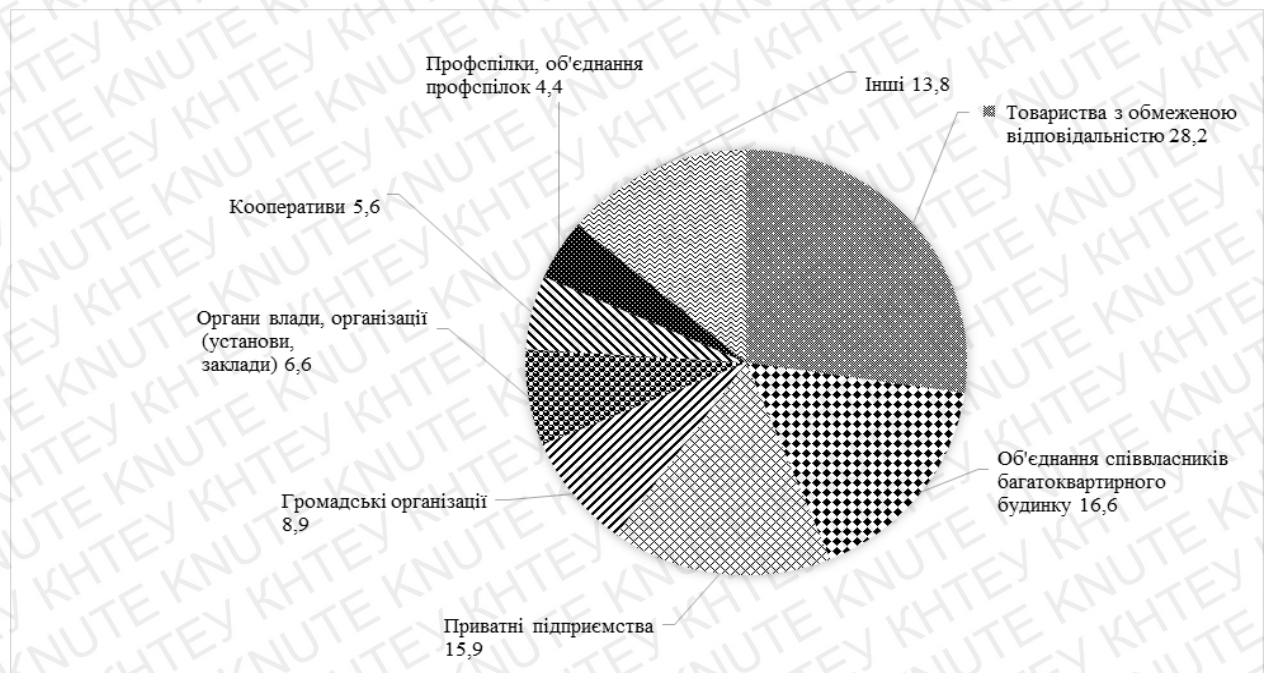

Рис. 2.5. Структура сукупності юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання станом на 1 липня 2021 року (%) [58]

В місті Коломії станом на 01.07.2021 року на обліку перебуває 8107 пільговиків, в тому числі 619 учасників АТО. Протягом січня-червня 2021 року державну соціальну допомогу отримали 3798 осіб на загальну суму 42,5млн. грн. за рахунок коштів державного бюджету. Розмір виплаченої допомоги за 2021 рік більший, ніж у минулому році, що пов'язане із збільшенням розмірів прожиткового мінімуму для різних категорій соціальних груп населення. Станом на 01.07.2021 року на обліку в департаменті перебуває 142 внутрішньо переміщених осіб, з яких - 31 сім'ї з державного бюджету здійснено виплату на загальну суму 307,2 тис. грн. [59].

У 2021 році у місті Коломії діє 9 Програм, спрямованих на соціальний захист та виконання гарантій, передбачених чинним законодавством України, на які з міського бюджету у 2021 році виділено 7832,5 тис. грн. [58].

Станом на 01.07.2021 року одержувачами житлових субсидій в місті Коломії є 2824 домогосподарств. Чисельність незайнятих громадян, що звернулись за послугами до центру зайнятості з початку 2021 року складає 6 534 особи. Станом на 01.07.2021 року на обліку в Коломийській філії перебувають 936 безробітних громадян. Рівень зареєстрованого безробіття на 01.07.2021 року становить 0,92%. З числа осіб, що звернулися до філії, працевлаштовано від початку року 896 осіб. Для забезпечення зайнятості населення від початку 2021 року спеціалістами служби проведено ряд заходів, зокрема: 17 семінарів, 5 міні - ярмарків вакансій. В даних заходах взяли участь 122 роботодавця. Станом на 01.01.2021 року, відповідно до бази даних одержувачів пенсій підсистеми «Призначення та виплата пенсій» в м. Коломия та району, виплачувалась 37437 громадянам, що на 810 осіб менше, ніж станом на 01.01.2020 року. Середній розмір пенсії становить 2634,27 грн., що на 351,27 грн. більше, ніж станом на 01.01.2020 року. Виплата пенсій проводиться своєчасно та у встановлені терміни [59].

2.2. Дослідження процесу планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади

Відповідно до Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, постанови Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385 “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року”, постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 932 “Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів”, а також на підставі Меморандуму про співпрацю щодо реалізації проекту “Партнерство для розвитку міст” у місті Коломії між Федерацією канадських муніципалітетів та Коломийською міською радою, підписаного 18 грудня 2015 року, було реалізовано заходи з розробки Стратегії розвитку міста Коломії на період до 2027 року (далі – Стратегія) [66].

Опрацювання Стратегії базувалося на попередніх стратегіях та дослідженнях, що дало можливість зробити оцінку базового стану розвитку території та розробляти документ в узгодженні з іншими стратегічними документами регіону [45].

Документи, що використовувались при розробленні Стратегії: “Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року” [22], “Комплексна регіональна цільова програма розвитку туризму в області на 2016-2020 роки” [22], “Програма соціально-економічного та культурного розвитку міста Коломії на 2015 рік і основні напрямки на 2016 та 2017 роки”, “Програма розвитку малого та середнього підприємництва в місті Коломії на 2017-2018 роки”, “Програма розвитку туризму в місті Коломії на 2016-2020 роки” .

Модель Стратегії підбиралася й ґрунтувалася на потребах територіальної громади. Методологія розробки Стратегії містить кілька рівнів, серед яких – метод стратегічного управління розвитком територіальної громади як територіальної соціально-економічної системи, сукупність процесів (етапів,

кроків) при укладанні (розробленні) Стратегії, а також прикладні методики та техніки, які застосовуються в тому чи іншому процесі [45].

У рамках розроблення Стратегії розвитку громади на практиці метод стратегічного управління застосовується через логічно несуперечливу послідовність процесів або кроків, які відображає наступна схема (рис. 2.6).

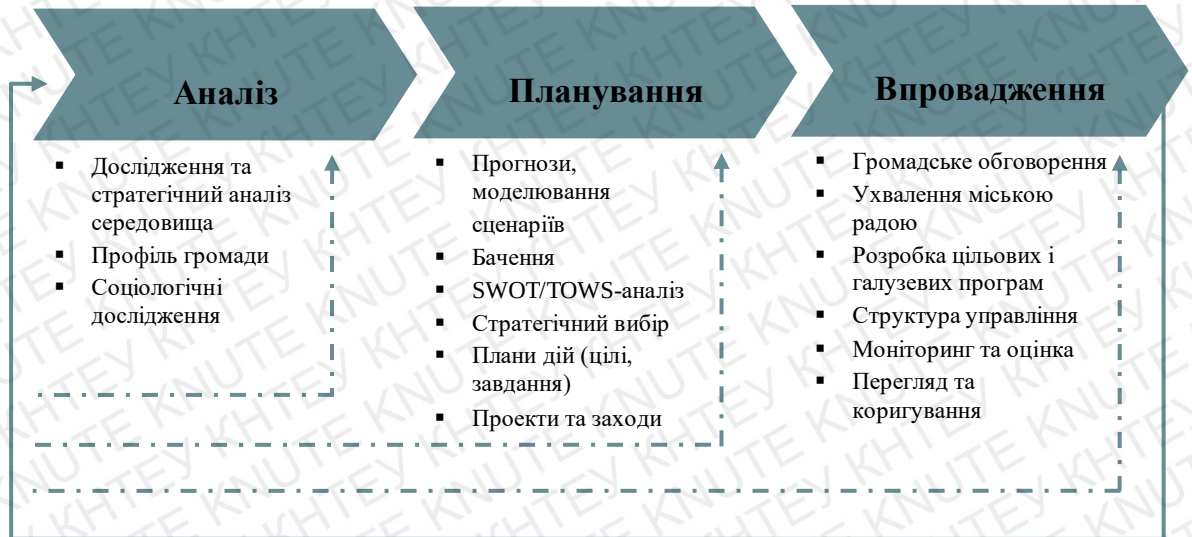

Рис. 2.6. Схема процесу розробки Стратегії Коломийської міської об'єднаної територіальної громади [66]

Стратегія має ієрархічну природу, складається із цілей, нижчі з яких підпорядковані вищим і перебувають у системних взаємозв'язках між собою. Подана нижче схема показує цю систему цілей Стратегії (рис. 2.7):

Рис. 2.7. Схема побудови Стратегії Коломийської міської об'єднаної територіальної громади [66]

Створення цього важливого документу для розвитку міста відбулося за підтримки проекту міжнародної технічної допомоги “Партнерство для розвитку міст” (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (далі – ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. Залучені експерти здійснювали методичне забезпечення, експертний аналіз даних і результатів досліджень, отриманих під час здійснення процесу планування, забезпечували надання консультаційних послуг з питань, які належать до усіх аспектів стратегічного планування та розвитку громади.

Підготовка Стратегії розпочинається з проведення стратегічного аналізу, який включає:

- дослідження основних тенденцій соціально-економічного розвитку міста Коломиї за попередній період, дослідження оточення (зовнішнього середовища) та оцінка можливостей розвитку міста,
- проведення опитування представників бізнесу.
- презентація та обговорення результатів стратегічного аналізу міста;
- формулювання та обговорення прогнозів та сценаріїв розвитку міста;
- формулювання стратегічного бачення;
- проведення SWOT-аналізу – ідентифікація факторів SWOT;
- визначення стратегічних цілей (пріоритетів);
- ідентифікація стратегічних проблем по кожному вибраному пріоритету.
- визначення сфери реалізації завдань;
- затвердження для поширення зацікавлених сторін оголошення про підготовку технічних завдань на проекти розвитку, які відповідають завданням Стратегії.

Стратегію розвитку міста Коломиї на період до 2027 року було затверджено рішенням міської ради від 25 травня 2017 року № 1511-21/2017 [66].

Стратегія скерована на покращення умов життя як мешканців міста, так і гостей, туристів, інвесторів через поліпшення бізнес - та інвестиційного клімату, його туристичної і культурної привабливості, якості міського середовища та системи надання ринкових і неринкових послуг. Основою для Стратегії стали конкурентні переваги міста, а також ті можливості, які відкриваються через зміни в його зовнішньому оточенні. Очікуваними результатами втілення Стратегії повинні стати: збільшення кількості робочих місць, підвищення рівня доходів домогосподарств, підвищення бізнесової та туристичної привабливості міста через поширення бренду серед інвесторів та туристів, підвищений рівень комфортності міського середовища та якості надання послуг. Реалізація Стратегії передбачена в рамках стратегічного партнерства влади, громади та бізнесу, де кожен партнер зможе внести відповідний вклад у розвиток міста. Структура документу Стратегії містить два компоненти – “стратегічний”, тобто систему стратегічних і оперативних цілей, досягнення яких повинно призвести до стратегічного бачення розвитку міста, та “операційний”, як окремі програми по кожному стратегічному напрямку, що складаються з проектів місцевого розвитку, в рамках яких передбачені реалістичні цілі, конкретні заходи, потенційні виконавці та фінансові ресурси, необхідні для реалізації проекту. Завершується документ комплектом карток технічних завдань на проекти місцевого розвитку [66].

У Стратегії ставляться цілі та реалізуються принципи їх досягнення, що забезпечує системний і комплексний підхід для ефективного використання наявного потенціалу для подолання проблем, які перешкоджають розвитку міста. Стратегія формує рамки для соціально-економічного росту Коломиї до 2027 року, спрямовуючи зусилля на досягнення стратегічного бачення розвитку громади.

Отже, розглянутий процес формування Стратегії розвитку міста Коломиї ілюструє, що стратегічне планування, в ідеалі, є неперервним процесом, який, проходячи через різні свої етапи та стадії, забезпечує сталий розвиток громади.

З метою реалізації Стратегії щорічно розробляється програма соціально-економічного та культурного розвитку міста. Основні показники програми визначаються шляхом необхідних балансових розрахунків з використанням нових якісних коефіцієнтів.

Програму економічного та соціального розвитку Коломийської територіальної громади розробляється відділом економіки Коломийської міської ради спільно зі структурними підрозділами міської ради за участю підприємств, установ, організацій [58].

Законодавчою та методичною основою для розроблення Програми є постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року №621 «Про розроблення прогностичних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» та від 31 травня 2021 року №586 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки» та закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23 березня 2000 року № 1602-III та «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР [12,39,40,47].

Програма ґрунтується на комплексі макроекономічних та галузевих прогнозів і визначає основні цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку Коломийської територіальної громади, реалізація яких здійснюватиметься шляхом застосування економічних і організаційно-правових важелів, що має забезпечити нарощення обсягів промислового виробництва не менш, ніж на 5,0 відсотків, та закріпити основи для стійкого довгострокового економічного зростання і підвищення добробуту населення [46].

Програма містить також основні показники та баланси економічного і соціального розвитку Коломийської територіальної громади, перелік програм з

питань соціально-економічного розвитку Коломийської територіальної громад у відповідних галузях і сферах діяльності.

Програми економічного та соціального розвитку Коломийської територіальної громади на 2022-2024 роки складається з трьох розділів:

- **I розділ** - аналіз економічного і соціального розвитку Коломийської територіальної громади (додатки А; Б; В; Г; Д; Ж);

- **II розділ** - мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку;

Головною метою Програми соціально-економічного розвитку на 2022 - 2024 роки: є створення умов для економічного зростання та вдосконалення механізмів управління розвитком міста на засадах ефективності, відкритості та прозорості, підвищення рівня інвестиційної привабливості через створення сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку громади, забезпечення належного функціонування транспортної та комунальної інфраструктури, проведення цілеспрямованої містобудівної політики, дотримання високих екологічних стандартів та, в результаті цього, підвищення конкурентоспроможності міста, доступності широкого спектра соціальних послуг, забезпечення гідних умов життя та загального підвищення добробуту населення [59].

- **III розділ** - основні напрямки економічного і соціального розвитку Коломийської територіальної громади 2022-2024 роках, які передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними відділами й управліннями міської ради за участі багатьох партнерів, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим доволі складним процесом.

Управління процесом реалізації Програми проводиться за принципами єдності управління, персональної відповідальності, прозорості та поточної координації дій. Адміністрування процесу реалізації Програми здійснюється міською радою, виконавчим комітетом та відповідними структурними підрозділами міської ради. Система управління впровадженням Програми

соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіально громади має два рівні: політичний та технічний [44].

Політичний рівень забезпечує особисто міський голова, виконавчий комітет та міська рада. На цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти щодо результатів впровадження Програми, пропозиції з внесення змін та оновлення. Міська рада приймає рішення щодо внесення змін до Програми на підставі пропозицій міського голови, заступників міського голови.

Технічний рівень управління і моніторингу виконує відділ економіки Коломийської міської ради, який:

- забезпечує виконання завдань Програми згідно з затвердженим планом;
- здійснює моніторинг соціально-економічного стану розвитку громади за визначеними показниками (додаток 3);
- аналізує співвідношення основних соціально-економічних показників міста та зовнішнього середовища (області, країни, світу тощо);
- вивчає основні політичні, економічні, фінансові, соціальні, наукові, технологічні й т.д. тенденції, визначає їхні впливи на громаду;
- аналізує соціально-економічні тенденції найближчих конкурентів у порівнянні з показниками громади, аналізує загрози, які надходять від конкурентів.

Моніторингу реалізації Програми соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіально громади полягає у виконанні двох взаємопов'язаних функцій – спостереження (відстеження) та попередження. Відстеження проводиться з метою виявлення відповідності наявного стану речей бажаному результату, а спостереження – з метою попередження небажаних наслідків [55;56].

Моніторинг Програми соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіально громади включає три рівні:

1. Моніторинг зовнішнього середовища розвитку громади. Базується на аналізі основних показників, що характеризують ситуацію в державі в цілому та Івано-Франківській області, які є стратегічно важливими для міської

громади. Підсумки підводяться один раз на рік як частина зведеного аналітичного моніторингового звіту.

2. Моніторинг процесу реалізації Програми відповідно до визначених показників. Звіт про виконання цієї частини моніторингу готується щорічно, як частина зведеного аналітичного моніторингового звіту.

3. Моніторинг виконання проектів місцевого розвитку, оцінюється стан виконання кожного проекту та ступінь досягнення результатів, передбачених технічним завданням на проект. Щоквартально відділ економіки міської ради скеровує відповідальним за моніторинг виконання окремих цілей Програми нагадування про необхідність надати квартальний моніторинговий звіт. На підставі результатів моніторингу, чотири рази на рік відділ економіки міської ради виносить на чергове засідання робочої групи проміжний аналіз фінансових потреб, зведений по всіх основних цілях, завданнях та заходах Програми [73].

Отже, моніторинг – невід’ємна складова реалізації Програми соціально-економічного розвитку Коломийської міської об’єднаної територіально громади. Моніторинг базується на комплексності, системності та регулярності використання одних і тих же принципів і одних і тих же показників. Це дає можливість здійснювати поточний контроль динаміки змін у ставленні до проблеми протягом часу реалізації Програми соціально-економічного розвитку Коломийської міської об’єднаної територіально громади і своєчасно коригувати напрями діяльності, використовуючи відповідні методи та засоби [52;53].

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Розроблення стратегічних планів економічного розвитку територіальних громад є одним із найсучасніших методів муніципального управління. Їх важливість останнім часом дедалі зростає, оскільки збільшується відповідальність місцевої влади на розвиток територій, підвищення рівня життя його мешканців, створення і збереження інфраструктури, поліпшення громадських послуг [27].

Стратегічне планування широко застосовується в багатьох країнах світу (Франція, Канада, Англія, Голландія, Іспанія та ін.). Завдяки йому місцева влада має змогу приймати виважені рішення щодо подальшого розвитку територіальних громад з огляду на сьогоденні реалії та наявні ресурси. Стратегічне планування допомагає місцевим органам влади вибирати схеми та дії в разі непередбачуваних випадків, коли важливі зовнішні фактори, які необхідні для прийняття рішень, постійно змінюються. Як свідчить світовий досвід, у таких умовах краще функціонують ті місцеві органи влади, які встановлюють цілі для всієї громади, визначають фактори, що впливають на них, а потім розробляють систему планів для досягнення цих цілей [75].

Після прийняття Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” органи місцевого самоврядування отримали можливість приймати самостійні рішення щодо перспективних напрямів розвитку територіальної громади, проводити більш незалежну від держави власну економічну політику. Водночас більша самостійність у проведенні такої політики вимагає від органів місцевого самоврядування максимально опиратися на власні сили, можливості і ресурси, застосовувати новітні методи в прийнятті управлінських рішень. Крім того, вони повинні аналізувати та оцінювати прийняті рішення з урахуванням усіх майбутніх наслідків – як позитивних, так і негативних, тобто стратегічно мислити і планувати свою діяльність [62].

Розроблення стратегії економічного розвитку територіальних громад –

надзвичайно актуальна проблема, оскільки лише на її основі органи місцевого самоврядування зможуть зосереджувати увагу не тільки на вирішенні поточних проблем, а й визначати довгострокові перспективи життя територіальної громади [35].

При складанні стратегічного плану потрібно брати до уваги низку основних підходів і правил:

1. Робота над планом повинна здійснюватися з урахуванням довгострокових перспектив розвитку території, інтересів зовнішніх суб'єктів міського розвитку, передусім регіональних і центральних органів влади, неурядових організацій та підприємницьких структур. Одним з найважливіших завдань міських органів влади є залучення громадськості до обговорення і складання плану та забезпечення суспільної підтримки під час реалізації стратегічних заходів. Шанси стратегічного планування на успіх значною мірою залежать від попереднього виявлення інтересів усіх учасників процесу розвитку.

2. Глибокий та постійний аналіз сильних і слабких сторін розвитку території є обов'язковою вимогою для обґрунтованого стратегічного планування і має братися до уваги під час накреслення перспектив соціально-економічного становища в територіальній громаді. Матеріальні, фінансові, людські та інші наявні ресурси, які громада може реально залучити для реалізації цілей розвитку території, також мають бути враховані.

3. Розробляючи стратегічний план, важливо оцінити стан та вплив зовнішніх можливостей та зовнішніх загроз. Здебільшого оцінка зовнішнього середовища, а також “сильних” і “слабких” сторін міста здійснюється на основі SWOT-аналізу.

4. Визначення пріоритетів є невід'ємним елементом стратегічного планування. При цьому слід встановити, чи відповідають потенційні стратегічні цілі наявній ресурсній базі, для того щоб точніше розрахувати витрати на досягнення конкретного стратегічного завдання. Останні

визначаються на основі приблизного аналізу витрат і прибутків. Пріоритети і стратегічні цілі розвитку повинні бути підтримані громадськістю.

5. За змістом стратегічний план розвитку повинен охоплювати всі напрями розвитку територіальної громади: економічний, соціально-культурний, екологічний, містобудівний тощо. З одного боку, він є прогностичним документом, який містить генеральний сценарій розвитку, розрахований на 10-15 років, з іншого - деталізований за окремими напрямками досягнення окреслених цілей.

6. За формою стратегічний план є загальною концепцією стратегічного розвитку та сукупністю цільових програм, де визначаються конкретні заходи, приблизна оцінка їх вартості, очікуваний ефект від реалізації, конкретні виконавці. Хоч стратегічний план і не є директивним документом, він повинен затверджуватися на сесії міської ради і мати статус юридичного документу. Стратегічний план розвитку територіальної громади - це основа для розроблення генерального плану і програм соціально-економічного розвитку [69].

7. Важливою рисою стратегічного плану є його гнучкість: у процесі реалізації він періодично конкретизується річними і спеціалізованими планами з обґрунтуванням мети коригування. Крім того, із змінами соціально-економічної ситуації і поглядів територіальної громади на розвиток території стратегічний план повинен уточнюватися і допрацьовуватися.

8. Стратегічне планування та стратегічна спрямованість політики місцевих органів влади має супроводжуватись удосконаленням організаційної структури управління містом.

Розроблення стратегічного плану економічного розвитку територіальної громади – процес довготривалий і складний. Він потребує значних фінансових, інтелектуальних і організаційних ресурсів, а також координації роботи і політичної підтримки з боку міської влади, старостів старостинських округів та безпосередньо міського голови. Тільки в разі дотримання цих умов

можна досягти успіху в реалізації стратегічних цілей економічного розвитку територіальної громади і підвищити рівень життя мешканців [61].

Не дивлячись на те, що умови економічного та правового середовища залишаються нестабільними, стратегічне планування все ж таки є доцільним, хоч і потребує застосування нової технології, зміни менталітету місцевої влади і всіх груп, залучених до процесу стратегічного планування.

Економічне зростання як основа стратегій територіального розвитку становить базу розквіту громади в майбутньому, що передбачає високий рівень добробуту і благополуччя населення. З огляду на це розроблення цілей стратегічних планів є одним із найскладніших етапів планування як у методологічному, так і методичному аспектах. Воно потребує широкого громадського консенсусу, прийняття радикальних рішень, забезпечення збалансованості інтересів усіх верств населення [63].

Економічна функція громади полягає у розгляді та вирішенні економічних питань місцевого значення, реалізації програм економічного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць на основі ефективного використання місцевих економічних ресурсів.

Між тим, низький рівень життя членів багатьох громад та незабезпеченість їх якісними послугами є ознаками неефективної реалізації економічної функції територіальних громад. Становлення України як демократичної держави з розвиненим громадянським суспільством актуалізує питання формування дієздатних громад села, селища, міста як первинної ланки та основного носія функцій місцевого самоврядування [64].

Основні напрямки та шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку територій наведені в табл. 3.1.

Першим напрямком є зміцнення фінансової бази територіальних громад, досягнення їх конкурентоспроможності й сталого соціально - економічного розвитку.

Таблиця 3.1

Шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку територій

Напрями	Заходи	Очікуваний результат
Зміцнення фінансової бази територіальних громад, досягнення їх конкурентоспроможності й сталого соціально - економічного розвитку.	1. Забезпечення прозорості планування та виконання місцевих бюджетів; 2. Посилення інформаційно-технічної бази бюджетного процесу; 3. Розробка нормативно-методичної та методологічної основи для реалізації публічно-приватного партнерства та розвитку нових форм бізнесу; 4. Проведення ефективної кадрової політики та підвищення кваліфікації працівників системи управління бюджетними ресурсами; 5. Здійснення дієвого бюджетного контролю за формуванням і використанням фінансових ресурсів місцевого бюджету; 6. Узгодження місцевої та державної бюджетної політики.	1. Забезпечення бюджетної ефективності територій в умовах децентралізації 2. Модернізація управління доходами і видатками місцевих бюджетів за умови фінансової незалежності та фінансово-інвестиційної активності органів місцевого самоврядування.
Створення взаємопов'язаної системи планування просторового розвитку на основі оновленої Генеральної схеми планування територій та містобудівної документації територіальних громад	1. Надання широких прав органам місцевого самоврядування та можливості здійснювати просторове планування об'єднаним територіальним громадам у межах та за межами населених пунктів; 2. Запровадження на законодавчому рівні порядку формування системних ключових планувальних документів: - комплексного плану просторового розвитку територіальної громади, - концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади.	1. Об'єднання містобудівної та земельнопорядної документації. 2. Забезпечення сталого розвитку населених пунктів враховуючи громадські та приватні інтереси. 3. Формування сприятливого інвестиційного клімату територіальних громад. 4. Формування правової основи ринку землі, ефективне використання земельних ресурсів територіальних громад

Закінчення табл. 3.1

Напрями	Заходи	Очікуваний результат
Інституційна неспроможність територіальних громад використовувати цифрові технології щодо планування економічного розвитку, що призводить до унеможливлення результативної участі мешканців громади в процесі планування економічного розвитку, поєднанні інтересів місцевих мешканців із загальнодержавними цілями розвитку.	1. Активізувати процес взаємодії органів місцевого самоврядування з представниками бізнесу; 2. Проведення інформаційної кампанії для залучення підприємств, установ, організацій до створення кластерів на території громад; 3. Запровадження практики застосування кластерного підходу при плануванні соціально-економічного розвитку громади.	Підвищення рівня інституційної спроможності місцевих органів влади застосовувати новітні технології при плануванні економічного розвитку територіальних громад

Джерело: розроблено автором.

Децентралізація, що розпочалася в Україні ще у 2014 р. внесла свої корективи у процеси формування і використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Однак, про ефективність функціонування місцевих бюджетів не йдеться. Здавалося б, розширення дохідної бази територіальних громад та удосконалення фінансування відповідних видатків мали б сприяти розвитку місцевих громад та покращення умов життя місцевих жителів. Проте, на практиці, можна спостерігати ті самі проблеми, котрі були актуальними й до проведення децентралізації. Розширення дохідної бази адміністративно-територіальних одиниць, що відбулося за рахунок перерозподілу окремих загальнодержавних податків і зборів на користь місцевих бюджетів та введення нових видів податкових платежів на локальному рівні не сприяло підвищенню бюджетної ефективності, а відтак, забезпеченню достатнього обсягу фінансових ресурсів для фінансування соціально-економічних та інвестиційних видатків. Вагомим джерелом доходів місцевих бюджетів став податок на доходи фізичних осіб, однак, в практиці його адміністрування є певні нюанси, які перешкоджають виконанню ним головної функції – збільшення фіскальних потужностей територій. Це те, що

він стягується за місцем знаходження податкового агента – юридичної особи, а не за фактичним місцем його реєстрації. Відтак, місцеві бюджети, де фактично зареєстрований суб'єкт господарювання, втрачають фінансові ресурси. Схожі наслідки має ситуація, коли мова йде про тіньовий сектор економіки. Використання практики виплати заробітної плати в конвертах спотворює реальний стан бази оподаткування, значно звужуючи її. Що стосується акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, який був запроваджений з метою посилення фіскальної самостійності місцевих бюджетів, він став справжнім вимірником соціально-економічних дисбалансів розвитку територій. Справа в тому, що за аналізом справляння цього податку вдалося встановити певні особливості його адміністрування головними його реципієнтами стали бюджети приміських територій та територій з розвинутим транспортним сполученням або концентрацією автозаправних станцій. При цьому передумовою забезпечення бюджетної ефективності територій є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування від дій і рішень державної влади у сфері фінансів. Це означає, що представники місцевих органів влади мають широкі повноваження щодо формування власних доходів та фінансування видатків залежно від першочергових потреб громадян і економічного розвитку конкретних територій. Саме за таким вектором вбачається можливість забезпечення бюджетної ефективності в умовах децентралізації. Відтак, за відсутності дублювання повноважень на різних рівнях урядування і повноцінного фінансового забезпечення делегованих державою завдань, органи місцевого самоврядування мають зосередитись на власній фінансовій політиці, спрямованій на підвищення бюджетної ефективності. Бо, на сьогодні, локальну бюджетну активність можна вважати низькою: заходи зі зміцнення власної фінансової бази територій, в тому числі й створені в процесі фіскальної децентралізації, реалізуються не достатньо. Необхідне віднайти стабільні джерела власних доходів територій за рахунок розвитку малого і середнього бізнесу в тих галузях, які є

доступними, пріоритетними й затребуваними на окремих територіях. Це можуть бути зелений туризм та інші види соціально-культурних послуг. З метою їх розвитку необхідно використати усі можливі організаційно-правові та фінансові інструменти. Це дозволить збільшити усі пов'язані з підприємництвом податкові надходження та покращити місцеву інфраструктуру.

Значною перешкодою для управління просторовим розвитком громад за принципом комплексного і системного підходу, раціонального використання земельних ресурсів як частини інвестиційних ресурсів громади, залишається успадкована система просторового планування, яка передбачає паралельне розроблення окремо містобудівної та землепорядної документації. Виходячи з вищенаведеного другим напрямком є створення взаємопов'язаної системи планування просторового розвитку на основі оновленої Генеральної схеми планування територій та містобудівної документації територіальних громад. На державному рівні у 2020 році Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» від 17 червня 2020 року № 711-IX врегульовано низку питань стосовно планування територій, використання земель, який набрав чинності у липні 2021 року і суттєво змінює правила планування територій, визначення та зміни цільового призначення земельних ділянок, встановлює нові вимоги щодо примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності громад. Тобто, на законодавчому рівні визначено єдність підходів до просторового та економічного планування розвитку територій територіальних громад та доцільність одночасного (паралельного) розроблення Комплексного плану, Концепції та Стратегії. Об'єднання містобудівної та землепорядної документації стане доступною платформою для широкого кола зацікавлених осіб. Основними принципами, на яких базується просторове планування територій територіальних громад, є: дотримання вимог законодавства; комплексний системний науково обґрунтований підхід; принцип цілісності, нерозривності території, взаємоузгодження показників і положень, однакової

оцінки ресурсів; принцип об'єктивності, використання офіційних даних із різних джерел та досліджень; узгодження та взаємозв'язок із системою просторового та соціально-економічного планування на державному та регіональному рівнях; дотримання засад прозорості, відкритості та доступності для жителів громади та інших зацікавлених осіб; принцип єдності підходів: просторове планування є основою для економічного планування, економічне планування визначає окремі напрями просторового планування.

Отже незважаючи на різні політичні погляди та різне бачення перспективи економічного і соціального розвитку країни, головні спільні стратегічні цілі простежуються в розглянутих стратегічних документах, зокрема: забезпечення економічного зростання, підвищення якості життя, подолання бідності; підвищення конкурентоспроможності національної економіки; європейська інтеграція. Це свідчить про те, що саме ці цілі є об'єднуючими і на їх досягнення можуть бути спрямовані злагоджені зусилля трьох складових суспільства – влади, ділових кіл та громадськості.

Удосконалена система стратегічного планування соціально-економічного розвитку дозволить визначити оптимальну модель використання обмежених ресурсів для отримання найвищого ефекту та запропонувати орієнтири для вимірювання ефективності виконавської діяльності. В українському суспільстві завжди існувала потреба визначення стратегії розвитку країни. З одного боку, громадськість залучалась до загальнонаціонального обговорення питань визначення національної ідеї, необхідних реформ, системи національних пріоритетів та цінностей, з іншого боку, державні органи час від часу пропонували проекти стратегічних документів на довгострокову перспективу, які, в основному, так і залишались на рівні декларацій.

ВИСНОВКИ

Під плануванням соціально-економічного розвитку (у контексті розвитку територіальних громад) розуміють системну технологію обґрунтування та ухвалення найважливіших рішень щодо місцевого розвитку, визначення бажаного майбутнього стану території та способу його досягнення, що базується на ситуаційному аналізі зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу і полягає у формуванні узгоджених з територіальною громадою дій, на реалізації яких концентруються зусилля, ресурси основних суб'єктів місцевого розвитку.

Проаналізовано процес розроблення Програми соціально-економічного розвитку територіальної громади (на прикладі Коломийської міської об'єднаної територіальної громади). Формування Програми соціально - економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади на 2022-2024 роки ґрунтується на показниках громади за 2020 рік та 9 місяців 2021 року та Стратегії розвитку міста Коломиї до 2027 року.

Реалізація завдань Програми передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними відділами й управліннями міської ради за участі багатьох партнерів. Управління процесом реалізації Програми проводиться за принципами єдності управління, персональної відповідальності, прозорості та поточної координації дій. Адміністрування процесу реалізації Програми здійснюється міською радою, виконавчим комітетом та відповідними структурними підрозділами міської ради. З метою координації дій розпорядженням міського голови створено робочу групу з управління впровадженням Програми соціально - економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади на 2022-2024 роки. Моніторинг реалізації Програми полягає у виконанні двох взаємопов'язаних функцій – спостереження (відстеження) та попередження.

Для удосконалення вітчизняного планування соціально-економічного розвитку необхідним є: розроблення послідовної та чіткої нормативно-правової

регламентації; включення до структури документів такого елементу як “Комунікаційна підтримка програми”, тобто інформування суспільства про хід виконання програми, досягнення тощо; впровадження сучасних процедур та технологій соціально-економічного планування, які застосовуються у провідних розвинених країнах. З цією метою ініціювати проведення семінарів, тренінгів та інших заходів для вивчення європейського досвіду.

Для цього необхідно зробити такі кроки на рівні територіальної громади:

- змінити модель формування бюджету, щоб вона орієнтувалася на маркетингову модель розвитку територіальної громади;
- створити сприятливі умови для активного формування приватного малого та середнього бізнесу, стимулювати залучення молоді у підприємницькі проекти. Необхідно нарешті усвідомити, що розвиток приватного бізнесу – це найбільше джерело дохідної частини бюджету. Тому потрібно максимально спростити процедуру звітування підприємців, налагодити роботу бізнес-інкубатора;
- запровадити механізми формування капіталу на рівні територіальної громади, аби уникнути викачування ресурсів та їх неефективного використання. Зокрема виробляти інвестиційні пропозиції, проводити інвестиційні виставки, коопераційні біржі за участю бізнесменів різних країн тощо;
- розбудувати сучасну інфраструктуру територіальної громади з урахуванням того, що воно має перетворитися на туристично-рекреаційну зону
- налагодити тісну співпрацю влади, бізнесу та інтелектуально-наукових кіл територіальної громади, без чого неможливо досягти успіху; сприяти підвищенню ефективності діяльності навчальних інститутів і коледжів, які готують фахівців в економічній і правовій сферах; посилити практичну складову навчання; залучати студентів до участі в пілотних бізнес-проектах;

- всіляко сприяти само ініціації місцевих жителів і формуванню у них первинних навичок раціонального використання бюджетних коштів територіальної громади через реалізацію проектів «Громадського бюджету»;

Основна мета вищевикладених заходів – формування нової сучасної інноваційної стратегії розвитку Коломийської об'єднаної територіальної громади з орієнтацією на активізацію бізнесу та громадського активу. Яка б програма розвитку Коломийської територіальної громади не була прийнята до впровадження, вона повинна передбачати формування абсолютно нового динамічного середовища, сприятливого до інвестицій та розвитку усіх приєднаних до міста Коломиї сільських територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська І. Формування системи державного стратегічного планування в Україні / І. Барановська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18100/2/ConfFMNES_2016_Baranova_I-Formation_of_public_155-158.pdf.
2. Берданова О. В. Стратегічне планування місцевого розвитку: практ. посібник / О. В. Берданова, В. В. Вакуленко. – К.: ТОВ “Софія-А”. – 2012. – 88 с.
3. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об’єднаної територіальної громади: навч. посібник / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, І. В. Валентюк, А. Ф. Ткачук]. – К.: – 2017. – 121 с.
4. Бородіна О. А. Теоретичні та практичні аспекти стратегічного планування в умовах децентралізації / О. А. Бородіна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2016. – Вип. 14. – С. 104–111.
5. Біла С.О., Шевченко О.В., Кушнір М.О, Жук В.І. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи — К.: НІСД, 2012. — 96 с
6. Вакуленко В. М. Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях: навч. посіб. / В. М. Вакуленко, В. В. Мамонова, Ю. П. Шаров; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Ужгород: Патент, 2004. – 198 с.
7. Варналія З.С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія — К.: НІСД, 2007. — 820 с.
8. Василенко В. О., Ткаченко Т. І. Стратегічне управління: навч. посібник / В. О. Василенко, Т. І. Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.
9. Герасимчук З.В. Сталий розвиток регіону на засадах екологістики / З.В. Герасимчук, Н.В. Хвищун // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 [28]. – С. 158–162.
10. Губані Г.Г. Прогнозування регіонального розвитку: аналіз проблем та

підходи до їх вирішення - Сталий розвиток економіки. – 2011. - №1. – С. 30-94.

11. Гургула Т. В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / Т. В. Гургула // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. – 2017. – Вип. 1(7). – С. 132–136. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2017_1_23.

12. Деякі питання Державного фонду регіонального розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 196 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF>.

13. Данилишин Б.М. Соціально–економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фашевський М.І. — Черкаси : ЧДТУ, 2006. —315с.

14. Довгань Л. Є. Стратегічне управління: навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – К.: Центр навч. л-ри, 2009. – 440 с.

15. Євмешкіна О. Л. Теоретико-методологічні засади модернізації системи державного стратегічного планування в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 “Теорія та історія державного управління”. – Дніпро: Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 2018. – 436 с.

16. Європейські стратегії для місцевих громад України та Молдови: досвід країн Вишеградської четвірки: метод. посібник / Р. Шарлея, А. В. Кавунець, О. М. Безпалько, М. Москалу, А. І. Ланова. – К., 2018. – 76 с.

17. Запровадження стратегічного планування в Україні: збірник документів і матеріалів / укл. В. Тертичка. – К.: Центр досліджень адміністративної реформи НАДУ, 2004. – 410 с.

18. Інструменти регіонального розвитку в Україні: навч. посіб. / за ред. О. В. Берданової, В. М. Вакуленка. – К.: НАДУ, 2013. – 310 с

19. Інтеграційні можливості України: перспективи та наслідки: наукова доповідь / за ред. академіка НАН України В. М. Гейця, чл.-кор. НАН України Л. В. Шинкарук; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2014. – 92 с.
20. Ляш О.І. Васильців Т.Г. Пріоритети державного регулювання у сфері соціально-економічної безпеки України. Стратегічні пріоритети. — 2014. — № 3 (32). — С. 150—156.
21. Ісаєва Н. І. Шляхи вдосконалення системи стратегічного планування в Україні на сучасному етапі / Н. І. Ісаєва // Економічний вісник. — 2015. — № 4. — С. 88–96.
22. Комплексна регіональна цільова програма розвитку туризму в області на 2016-2020 роки: Рішення Івано-Франківської обласної ради від 16.10.2015 р. № 1820-39/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%202016-2020.pdf>.
23. Костюк І. В. Поняття стратегії економічного розвитку країни: соціальний вимір / І. В. Костюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.10. – С. 212–218.
24. Круговий В., Щукін Б. Стратегічне планування розвитку територіальних громад / Круговий Володимир, Щукін Борис // Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації: збірник матеріалів доповідей та тез інтернет-конференції, Київ, 18 квітня 2019 року / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. – Київ, ТОВ “Видавничий дім “АртЕк”, 2019. – 340 с. – С. 313–316.
25. Мамонова В. Стратегічне планування розвитку регіонів України. Аналітичний звіт, підготовлений експертом проекту Валентиною Мамоною / В. Мамонова. – К., 2007. – 39 с.
26. Мартиненко М. М., Ігнатієва І. А. Стратегічний менеджмент:

підручник / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнатієва. – К.: Каравела, 2006. – 320 с.

27. Методологія роботи над Стратегією розвитку територіальної громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/metodologiya.pdf>.

28. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf.

29. Мізюк Б. М. Стратегічне управління: підручник / Б. М. Мізюк. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Львів: Магнолія плюс, 2007. – 392 с.

30. Мінрегіон повідомляє про початок розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/rozrobka-proektu-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027roku/minregion-povidomlyaye-pro-pochatok-rozroblennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2027-roku/>.

31. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку. Практичний посібник для практичних людей / Анатолій Ткачук. – К.: ІКЦ “Легальний статус”, 2012. – 144 с.

32. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навч. посіб. / А. П. Міщенко. – Вид. 2-ге. – Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2007. – 332 с.

33. Новий словник української мови / В. Яремко, О. Сліпущко: в 4 т. – Т. 4. – К.: Аконтіт, 1999. – 951 с.

34. Нудельман В. Розробка стратегії розвитку територіальної громади: загальні засади методики: [наук. вид.] / В. Нудельман, І. Санжаровський; Ін-т Схід-Захід, Київ. центр Ін-ту Схід-Захід. – К., 2002. – 232 с.

35. Ольчак М. Партиципативне стратегічне планування в органах місцевого самоврядування: посібник для об'єднаних територіальних громад / Мірослав Ольчак. – Варшава: вид. Фондації розвитку місцевої Демократії (в рамках програми DOBRE), 2017. – 234 с.

36. Осипов В. М., Піоварчук І. Д., Парасюк І. Л. Стратегічне планування як ефективний інструмент управління регіональним розвитком / В. М. Осипов, І. Д. Піоварчук, І. Л. Парасюк // Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса, 2010.

37. Пальчук В. Стратегія розвитку ОТГ як путівник спроможності громад [Електронний ресурс] / В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2018. – № 22. – С. 45–54. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr22.pdf>. – Назва з екрану.

38. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.

39. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>.

40. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

41. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

42. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 р. № 79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16>.

43. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного

розвитку об'єднаної територіальної громади: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>.

44. Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” у 2018–2020 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 р. № 1088-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-dij-iz-vprovadzhennya-iniciativi-partnerstvo-vidkritij-uryad-u-20182020-rokah>.

45. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 932 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF>.

46. Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 № 258 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/258-2016-%D0%BF>.

47. Про затвердження Типового регламенту місцевої державної адміністрації: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1999 р. № 2263 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2263-99-%D0%BF>.

48. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 р. № 847-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p#n12>.

49. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ України від 25.05.2001 р. № 341/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://>

zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001.

50. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

51. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

52. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF>.

53. Про роботу центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення відкритості у своїй діяльності, зв'язків з громадськістю та взаємодії із засобами масової інформації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2004 р. № 759-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2004-%D1%80>.

54. Про розроблення прогностичних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>.

55. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15>.

56. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.

57. Про соціально-економічний та культурний розвиток міста Коломиї за 2019 рік та затвердження програми соціально-економічного та культурного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади на 2020-

2021 роки і основні напрямки на 2022 рік: Рішення Коломийської міської ради Івано-Франківської області від 28.05.2020 р. №4570-62/2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://orada.if.ua/decision/>.

58. Про затвердження Програми економічного та соціального розвитку Коломийської територіальної громади на 2022-2024 роки: Рішення Коломийської міської ради Івано-Франківської області від 21.10.2021р. № 1279-21/2021-21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbkolrada.gov.ua/dt/370493/>.

59. Про виконання програми соціально - економічного та культурного розвитку Коломийської територіальної громади за I півріччя 2021 року: Рішення Коломийської міської ради Івано-Франківської області від 30.08.2021р. № 1041-18/2021-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbkolrada.gov.ua/dt/360639/ypc>. – Режим доступу: <https://orada.if.ua/decision/>.

60. Розвиток туризму Коломийської міської об'єднаної територіальної громади на 2021-2024 роки: Рішення Коломийської міської ради Івано-Франківської області від 08.10.2020 р. №4962-69/2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://orada.if.ua/decision/>.

61. Рекомендації щодо стратегічного планування економічного і соціального розвитку України на довгострокову перспективу [Електронний ресурс] / United Nations Development Programme in Ukraine. – К., 2012. – 17 с. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_59817AMDGP_strategic_planning_ukr.pdf.

62. Стратегічне планування місцевого розвитку: практичний посібник / [О. Берданова, В. Вакуленко]; Швейцарсько-український проект “Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO”. – К.: ТОВ “Софія-А”. – 2012. – 88 с.

63. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. – К.: ІКЦ “Легальний статус”, 2016. – 96 с.

64. Стратегічне планування: навч. посібник / О. Берданова, В.

Вакуленко, В. Тертичка. – Л.: ЗУКЦ, 2008. – 138 с.

65. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) “Шляхом європейської інтеграції” / [А. С. Гальчинський, В. М. Гесць та ін.] / Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

66. Стратегія розвитку міста Коломиї на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kolrada.gov.ua/New_Folder/.

67. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь / [Шинкарук Л. В., Бевз І. А., Барановська І. В. та ін.]; за ред. Л. В. Шинкарук; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогнозув. НАН України”. – К., 2015. – 304 с.

68. Тертичка В. Стратегічне управління: навч. посібник / В. В. Тертичка. – К.: “К.І.С.”, 2015. – 171 с.

69. Україна – 2010 [Електронний ресурс] // Стратегічна панорама. – 1998. – №1-2. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/journal/Ukr2010.htm>.

70. Чикаренко І. А. Досвід стратегічного управління розвитком об’єднаних територіальних громад / І. А. Чикаренко, О. О. Чикаренко, А. С. Ушакова // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 10. – С. 54–61.

71. Шаров Ю. П. Муніципальний менеджмент / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко, О. Ю. Бобровська [та ін.]. – К.: Атіка, 2009. – 404 с.

72. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навч. Посібник / Л. А. Швайка. – К.: Знання, 2006. – 435 с.

73. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К.: КНЕУ, 1999. – 320 с.

74. Штандо А. Планування місцевого економічного розвитку в стратегії розвитку громади / Анджей Штандо // Економічна політика в Польщі та Європейському Союзі на початку ХХІ ст.: збірник під ред. А. Бартечка, А. Лорек, А. Ранчашка. – Катовіце: Видавництво економічної Академії в Катовіце, 2009.

Додаток А

**Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України та
основні показники економічного і соціального розвитку Коломийської
міської об'єднаної територіальної громади у 2020 – 2024 роках**

Найменування показника, одиниця виміру	2020 звіт	2021	2022	2023	2024
		очікуване	прогноз		
Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України					
Валовий внутрішній продукт: номінальний, млрд. грн.	4194,1	4808,5	5368,7	5993,9	6651,0
у відсотках до попереднього року	96,0	104,1	103,8	104,7	105,0
Індекс споживчих цін (ІСЦ): грудень до грудня попереднього року, відсотки	105,0	108,9	106,2	105,3	105,0
Індекс цін виробників (ІЦВ): грудень до грудня попереднього року, відсотки	114,5	117,0	107,9	106,2	105,7
Рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією Міжнародної організації праці,	9,5	9,2	8,5	8,0	7,8
Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн доларів США	-1 790	-6 244	-8 595	-10 623	-12 096
Експорт товарів та послуг: млн доларів США	60 673	65 983	70 286	75 686	81 668
у відсотках до попереднього року	95,5	108,8	106,5	107,7	107,9
Імпорт товарів та послуг: млн доларів США	62 463	72 227	78 881	86 309	93 764
у відсотках до попереднього року	82,1	115,6	109,2	109,4	108,6
Облікова ставка Національного банку України, відсотків річних на кінець періоду	6,0	7,5	7,0	5,5	5,2

Найменування показника, одиниця виміру	2020 звіт	2021	2022	2023	2024
		очікуване	прогноз		
Обмінний курс гривні до долара США					
в середньому за період	27,0	28,0	28,6	28,8	29,2
на кінець періоду	28,3	28,6	28,7	28,9	29,4
Основні показники економічного і соціального розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади					
Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) тис. грн.	1 724 181,2	1 794 872,6	1 863 077,8	1 950 642,5	2 048 174, 63
у відсотках до попереднього року	96,0	104,1	103,8	104,7	105,0
Обсяг експорту товарів та послуг: тис. доларів США	11 393,7	12 396,3	13 202,2	14 218,7	15 342,1
у відсотках до попереднього року	98,8	108,8	106,5	107,7	107,9
Обсяг імпорту товарів та послуг: тис.доларів США	10 533,2	12 176,4	13 296,6	14 546,5	15 797,5
у відсотках до попереднього року	84,1	115,6	109,2	109,4	108,6

Показники, визначені Бюджетною Декларацією, які враховано при складанні Прогнозу:

Найменування показника, одиниця виміру	2020	2021	2022	2023	2024
	звіт	очікуване	прогноз		
Мінімальна заробітна плата, грн.	5 000,0	6 000,0	6 500,0	7 176,0	7 665,0
Розмір посадового окладу працівника І тарифного розряду єдиної тарифної сітки грн.	01.01.-2102 01.09.-2225	01.01.-2670 01.12.-2893	з 01.01.-2893 01.10.- 2892	3193,0	3411,0
Розмір прожиткового мінімуму грн. для працездатних осіб	2270	з січня 2270 з липня 2379 з грудня 2481	з січня 2481 з липня 2600 з грудня 2684	з січня 2684 з липня 2813 з грудня 2880	з січня 2880 з липня 3018 з грудня 3082

Додаток Б

**Надходження місцевих податків і зборів Коломийської міської
об'єднаної територіальної громади у 2020-2024 роках, грн**

№ п/п	Найменування	2020 рік (звіт)	2021 рік (очікув.)	2022 рік (прогноз)	2023 рік (прогноз)	2024 рік (прогноз)
1	2	3	4	5	6	7
	Місцеві податки	72 400 296	119 582 000	94 530 000	97 303 000	104 326 000
1.	Податок на майно	29 976 055	68 467 000	35 625 000	37 668 000	39 661 000
1.1	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості	32 980	34 000	36 900	40 400	43 200
1.2.	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості	2 463 887	2 800 000	3 163 100	3 449 600	3 688 800
1.3.	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	2 418 692	2 800 000	3 035 200	3 454 750	3 550 000
1.4.	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	4 528 305	5 680 000	6 164 800	6 573 250	7 179 000
1.5.	Земельний податок з юридичних осіб	6 458 503	14 100 000	6 500 000	6 636 800	7 000 000
1.6.	Орендна плата з юридичних осіб	9 648 665	21 000 000	11 000 000	11 300 000	11 500 000
1.7.	Земельний податок з фізичних осіб	1 217 756	10 400 000	1 600 000	1 863 200	2 000 000
1.8.	Орендна плата з фізичних осіб	2 975 837	11 453 000	4 000 000	4 200 000	4 500 000
1.9.	Транспортний податок з фізичних осіб	162 680	150 000	75 000	80 000	110 000

№ п/п	Найменування	2020 рік (звіт)	2021 рік (очікув.)	2022 рік (прогноз)	2023 рік (прогноз)	2024 рік (прогноз)
1.10.	Транспортний податок з юридичних осіб	68 750	50 000	50 000	70 000	90 000
2.	Збір за місця для паркування транспортних засобів	248 862	230 000	550 000	575 000	600 000
2.1.	Збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений юридичними особами	248 862	230 000	550 000	575 000	600 000
3.	Туристичний збір	72 033	85 000	55 000	60 000	65 000
3.1.	Туристичний збір, сплачений юридичними особами	15 187	18 000	15 000	17 000	20 000
3.2.	Туристичний збір, сплачений фізичними особами	56 846	67 000	40 000	43 000	45 000
4.	Єдиний податок	42 103 346	50 800 000	58 300 000	59 000 000	64 000 000
4.1.	Єдиний податок з юридичних осіб	5 544 165	5 400 000	6 853 600	6 500 000	7 500 000
4.2.	Єдиний податок з фізичних осіб	36 360 703	45 000 000	51 012 800	52 025 200	55 992 900
4.3.	Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків	198 478	400 000	433 600	474 800	507 100

Додаток В

**Загальні показники бюджету Коломийської міської об'єднаної
територіальної громади у 2020-2024 роках**

грн.

Найменування показника	2020 рік (звіт)	2021 рік (очікувано)	2022рік (прогноз)	2023рік (прогноз)	2024рік (прогноз)
1	2	3	4	5	6
I. Фінансування за типом кредитора					
Внутрішнє фінансування, у тому числі:	0	0	0	0	0
загальний фонд	-39 266 482	-75 141 238	-25 328 171	-81 517 111	-104 781 583
спеціальний фонд	39 266 482	75 141 238	25 328 171	81 517 111	104 781 583
Зовнішнє фінансування, у тому числі:	-665 384	0	0	0	0
загальний фонд					
спеціальний фонд	-665 384				
УСЬОГО за розділом I, у тому числі:	-665 384	0	0	0	0
загальний фонд	-39 266 482	-75 141 238	-25 328 171	-81 517 111	-104 781 583
спеціальний фонд	38 601 098	75 141 238	25 328 171	81 517 111	104 781 583
II. Фінансування за типом боргового зобов'язання					
Фінансування за борговими операціями, у тому числі:	-665 384	0	0	0	0
загальний фонд					
спеціальний фонд	-665 384				
Фінансування за активними операціями, у тому числі:	0	0	0	0	0
загальний фонд	-39 266 482	-75 141 238	-25 328 171	-81 517 111	-104 781 583
спеціальний фонд	39 266 482	75 141 238	25 328 171	81 517 111	104 781 583
УСЬОГО за розділом II, у тому числі:	-665 384	0	0	0	0
загальний фонд	-39 266 482	-75 141 238	-25 328 171	-81 517 111	-104 781 583
спеціальний фонд	38 601 098	75 141 238	25 328 171	81 517 111	104 1 583

Додаток Г

**Основні показники соціального захисту населення Коломийської
міської об'єднаної територіальної громади у 2020-2022 роках**

Показники	2020 рік факт		2021 рік очік.		2022 рік прогноз	
	осіб	тис.грн	осіб	тис.грн	осіб	тис.грн
Надання державних соціальних допомог:	4728	91404,4	4605	97282,3	5125	107010,5
- сім'ям з дітьми	3645	61415,1	3430	60220,0	3800	66242,0
- малозабезпеченим сім'ям	310	10386,3	325	15124,1	390	16636,5
- особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю	773	19603,0	850	21938,2	935	24132,0
Надання житлових субсидій:	4060	35619,93	3866	63259,0	4100	69584,9
- на житлово-комунальні послуги	4049	35572,00	3766	62774,4	4000	69051,8
- на тверде паливо та скраплений газ	11	47,93	100	484,6	100	533,1
Фінансування за надані пільги:	20922	22860,5	20428	30352,3	20466	36460,9
- на житлово-комунальні послуги	3049	19318,6	2512	26304,7	2500	30311,7
- на придбання твердого палива та скрапленого газу	4	7,6	6	12,0	6	13,0
- з послуг зв'язку	-	-	-	-	-	-
- за санаторно-курортне лікування, капремонт, інші пільги	159	886,5	200	1135,6	250	1136,2
- пільговий проїзд у міському та приміському громадському транспорті	17710	2647,8	17710	2900,0	17710	5000,0

Додаток Д

Основні показники розвитку освіти Коломийської міської об'єднаної територіальної громади у 2020-2022 роках

Показники	Одиниця виміру	2020 рік звіт	2021 рік очік.	2022 рік прогноз	2021р., прогноз до 2020, %
Заклади дошкільної освіти					
Кількість закладів дошкільної освіти – всього	одиниць	18	20	20	111
Кількість місць в закладах дошкільної освіти – всього	місць	2182	2289	2289	105
Кількість дітей у закладах дошкільної освіти – всього	осіб	2487	2650	2827	107
Кількість дітей у закладах дошкільної освіти у розрахунку на 100 місць – всього	дітей	114	116	124	102
Охоплення дітей закладами дошкільної освіти (у % до кількості дітей відповідного віку) – всього	%	107	94	97	88
Кількість педагогічних працівників – всього	чол.	346	361	361	100
Кількість дітей у розрахунку на одного педагогічного працівника – всього	дітей	7	7	8	100
Здобуття повної загальної середньої освіти (1-12 класи)					
Кількість закладів загальної середньої освіти – всього	одиниць	18	20	20	111
Із загальної кількості закладів загальної середньої освіти – приватні заклади – всього	одиниць	1	1	1	100
Кількість учнів – всього	осіб	8728	9064	9317	104
Із загальної кількості учнів – кількість учнів у приватних закладах – всього	осіб	27	47	45	174
Кількість вчителів – всього	осіб	884	885	886	100
в тому числі у приватних закладах	осіб	3	4	5	133
Середня кількість учнів на 1 вчителя – всього	осіб	10	10	11	100
в тому числі у приватних закладах	осіб	9	12	9	120
Введення в експлуатацію закладів загальної середньої освіти за рахунок усіх джерел фінансування – всього	учн. місць	0	0	0	0
в тому числі за рахунок державних централізованих капіталовкладень	учн. місць	0	0	0	0
Здобуття повної загальної середньої освіти (10-12 класи) – всього	осіб	864	894	917	103
з них: - у 10 класах закладах загальної середньої освіти	осіб	408	425	437	104

Додаток Ж

**Основні показники розвитку культури Коломийської міської
об'єднаної територіальної громади у 2020-2022 роках**

Показники	Один. виміру	2020 рік факт	2021 рік очік.	2022 прогноз	2022 рік у відс. до 2021 року
Кількість масових та універсальних бібліотек <i>всього:</i>	одиниць	10	15	13	87
<i>у тому числі:</i>					
у міських поселеннях	одиниць	5	6	4	66,7
у сільській місцевості	одиниць	5	9	9	100
Книжковий фонд бібліотек	прим.	227082	290000	275000	94,8
Кількість читачів	осіб	21600	27200	25000	91,9
Кількість закладів культури клубного типу, <i>всього:</i>	одиниць	6	10	10	100
<i>у тому числі:</i>					
у міських поселеннях	одиниць	1	1	1	100
у сільській місцевості	одиниць	5	9	9	100
Музеї	одиниць	1	1	1	100
Кількість відвідувань музеїв населенням	відвід. за рік на 1 людину	1700	5500	10500	190,9
Кількість театрів	одиниць	-	-	-	-
	місць	-	-	-	-
Кількість концертних (філармонічних) залів	одиниць	-	-	-	-
	місць	-	-	-	-
Кількість шкіл початкової спеціалізованої мистецької освіти	одиниць	3	3	3	100
Кількість учнів у школах початкової спеціалізованої мистецької освіти	осіб	865	865	865	100

Показники оцінки реалізації Програми соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади

Обсяги фактичних доходів місцевого бюджету на душу населення
Обсяги фактичних видатків місцевого бюджету на душу населення
Середня місячна заробітна плата
Обсяг інвестицій в основний капітал
Загальний обсяг експорту
Чисельність населення, зайнятого у всіх сферах економіки
Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку міста на душу населення
Обсяг реалізованої промислової продукції на душу населення
Частка промислової продукції, виробленої малими підприємствами в загальному обсязі
Кількість новостворених робочих місць на підприємствах міста на рік
Кількість туристів на рік
Кількість подій (фестивалів, конференцій, святкувань і т.п.) на рік
Кількість відреставрованих архітектурних та історичних пам'яток
Розвиток комунальної сфери територіальної громади
% реконструйованих доріг
Час очікування на зупинках громадського транспорту (порівняно з попереднім роком)
Кількість аварій водогону на рік (порівняно з попереднім роком)
Частка альтернативних і відновлюваних енергоресурсів у міській енергетиці
% відходів, які використовуються як вторсировина
% паркомісць для автотранспорту в порівнянні з розрахованою потребою
Кількість мешканців, які користуються громадськими просторами міста
Кількість впорядкованих мікрорайонів за участі мешканців

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Студента 2 курсу, 5м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Маруси
Владислава
Володимировича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

(підпис керівника)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 74 найменувань, 7 додатків. Матеріали роботи містять 1 таблицю та 8 рисунків. Загальний обсяг роботи складає 65 сторінок комп'ютерного тексту, основної частини – 46 сторінок.

Метою роботи є визначення шляхів підвищення ефективності планування соціально-економічного розвитку території.

Для досягнення зазначеної мети було вирішено такі завдання:

- досліджено складові процесу планування соціально-економічного розвитку території;
- наведено підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку території;
- проаналізовано соціально-економічний розвиток Коломийської міської об'єднаної територіальної громади;
- досліджено процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади;
- визначено шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку території.

Об'єктом дослідження є процес планування соціально-економічного розвитку території.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти планування соціально-економічного розвитку території.

У першому розділі «Теоретико - методичні засади планування соціально-економічного розвитку територій» проаналізовано складові процесу планування соціально-економічного розвитку територій, розглянуто процес планування соціально-економічного розвитку територіальної громади, проаналізовано проблеми, які найчастіше зустрічаються при стратегічному плануванні, оцінено результативність виконання планів соціально-економічного розвитку територій. Розглянуто питання моніторингу та оцінювання реалізації економічного та соціального розвитку територій, які відіграють особливу роль у формуванні плану соціально-економічного розвитку територій та досягненні запланованих результатів.

У другому розділі «Аналіз процесу планування соціально-економічного розвитку територій» проведено аналіз соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади, досліджено процес планування соціально-економічного розвитку в Коломийській міській об'єднаній територіальній громаді. Розглянуто процес розробки та реалізації Стратегії розвитку міста Коломиї на період до 2027 року, Програми економічного та соціального розвитку Коломийської територіальної громади на 2022-2024 роки.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності планування соціально-економічного розвитку територій» проаналізовано основні напрямки та визначено шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку територій.

Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, використані емпіричні методи - порівняння та узагальнення (досліджено особливості планування соціально-економічного розвитку територій у зарубіжних країнах), спостереження (охарактеризовано процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської територіальної громади), теоретичні методи – системний підхід (розглянуто комплекс заходів щодо формування планів та програм соціально-економічного розвитку як певної системи), аналіз та синтез (при дослідженні процесу планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади) тощо.

АНОТАЦІЯ

Маруса Владислав Володимирович

Планування соціально-економічного розвитку території

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено складові процесу планування соціально-економічного розвитку території; наведено підходи до оцінки результативності виконання планів соціально-економічного розвитку території; проаналізовано соціально-економічний розвиток Коломийської міської об'єднаної територіальної громади; досліджено процес планування соціально-економічного розвитку Коломийської міської об'єднаної територіальної громади; визначено шляхи підвищення ефективності процесу планування соціально-економічного розвитку території.

Ключові слова: програма соціально-економічного розвитку, територіальна громади, планування соціально-економічного розвитку, місцеве самоврядування, державне регулювання, державна політика.

SUMMARY

Marusa Vladyslav

Planning of socio-economic development of the territory

In the final qualification work the components of the process of planning the socio-economic development of the territory are investigated; approaches to assessing the effectiveness of the implementation of plans for socio-economic development of the territory; the socio-economic development of the Kolomyia city united territorial community is analyzed; the process of planning the socio-economic development of the Kolomyia city united territorial community is studied; identified ways to increase the efficiency of the planning process of socio-economic development of territories.

Key words: socio-economic development program, territorial communities, socio-economic development planning, local self-government, state regulation, state policy.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
студента Маруси Владислава Володимировича
2 курсу 5М заочної форми навчання
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
на тему «Планування соціально-економічного розвитку територій»
(за матеріалами Коломийської міської територіальної громади)

Випускна кваліфікаційна робота виконана на тему, яка є актуальною для сфери публічного управління у сучасних умовах розвитку економіки і відносин держави з органами місцевого самоврядування, передбачає дослідження широкого спектра проблем, пов'язаних із плануванням та розробленням Програм соціально-економічного розвитку Коломийської міської територіальної громади. Виконана робота за змістом відповідає завданню в повному обсязі. Студент продемонстрував достатній рівень володіння теоретичним матеріалом щодо обґрунтування теоретичних особливостей соціально-економічного розвитку новостворених громад, державної політики у сфері соціально-економічного розвитку та вміння застосовувати цей матеріал у процесі реального дослідження.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що останні роки місцевого самоврядування у процесі розбудови сучасної держави займає одне з провідних місць.

Робота розкриває сучасний стан соціально-економічного розвитку Коломийської об'єднаної територіальної громади, розроблена з використанням результатів досліджень вітчизняних і закордонних вчених по теорії систем управління, бюджетним відносинам, ринку і підприємництву, взаєминам територіальних громад з державою. В роботі проаналізовано Програму соціально-економічного розвитку Коломийської міської територіальної громади на 2022-2024 роки, охарактеризовано її особливості та окреслено нормативно-правове регулювання. Визначено проблеми, та розроблено рекомендації щодо планування соціально-економічного розвитку в Коломийській міській раді.

Магістерська робота повністю відповідає встановленим методичним вимогам. Робота написана економічно грамотно, тему повністю розкрито, наведені владі пропозиції та рекомендації. В цілому матеріал роботи викладено послідовно і логічно.

Випускна кваліфікаційна робота рекомендується до захисту.

Рецензент
Керуючий справами виконавчого комітету
Коломийської міської ради

Тарас КУХТАР

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Маруса Владислав Володимирович, повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: **«ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ** (на матеріалах Коломийської міської об'єднаної територіальної громади)» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

« 15 » 11 2021 року

 (підпис)

Згода

Я, Маруся Владислав Володимирович, цим засвідчую, що є автором
випускної кваліфікаційної роботи на тему: «**ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ** (на матеріалах Коломийської
міської об'єднаної територіальної громади)» несу повну відповідальність за
достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина
роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне
підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної
таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний
депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і
збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

« 15 » 11 2021 року

Підпис

(Маруся В.В.)
Прізвище, ініціали